መልሰው መቃብሩን ስመቆፈር ከተነሱ ኢትዮጵያውያን ጋር አባቱ ብዙ ሙግት ገጥሟል፡፡

ግዕዝን የመጀመሪያው ሰው አዳምና መላእክት ከእግዚአብሔር ተምረውታል፡፡ እንደመላእክት በተፈጥሮው አዋቂ ሊሆን ጸጋ ተሰጥቶት የነበረ ሰው ከገነት ከተባረረ በኋላ ዕውቀቱ እየደከመ በመሄዱ የአዳም ሦስተኛ ትውልድ በሆነው በሄኖስ ፊደል ተቀርጾለታል፡፡ "በቃል ያለ ይረሳል፣ በመጣፍ ያለ ይወረሳል፡፡"እንዲሉ ከጥፋት ውሃ በፊት ከነበሩ ልዩ ልዩ መጻሕፍት ውስጥ መንፈሳዊ ትምህርትን የያዘው "መጽሐፈ ሄኖክ" እና ሥጋዊ እውቀትን የያዘው "መጽሐፈ ፍልስፍና" በግዕዝ ቋንቋና ፊደል ተጽፈው ለትውልድ ተላልፈዋል፡፡

"አዳም በገነት ሳለ የፍጥረቱ ሁሉ ቋንቋ አንድ ነበረ፡፡ እሱም ግዕዝ ነበረ፡፡" የሚለው አባቱ አባብና ሔዋን በዐሳብ ለመገናኘት የቻሉ ቋንቋው አንድ በመሆኑ እንጂ "በዐይን ጥቅሻ በከንፈር ንክሻ ቢኾን ኖሮ ሔዋን ምልክቱን እስክታጠናው አዳምም ነገሩን በደረሰበት ነበረ፡፡" ይላል፡፡ በሰናአር ግንብ የሰው ልጆች ቋንቋ እስኪለያይ ድረስ ግዕዝ ብቸኛ ቋንቋ እንደነበረም አጽንኦት ይሰጣል፡፡ በሰናአር ሜዳ የሰው ልጆች ግንብ ለመሥራት በተስማሙ ጊዜ የተስማሙበትን ውል በግእዝ ቋንቋ መጻፋቸውን የሚተርኩ አባቶች እንደነበሩም "የኢትዮጵያ እምነት በሦስቱ ሕግጋት" በተሰኘው መጽሐፉ ይገልጻል፡፡

ከግእዝ ቋንቋ በተጨማሪ የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ቀኖና ሥርዓትና ታሪክ፣ መንግሥትና የሕዝብ አስተዳደር፣ ሥነ ጥበብ ፣ ኪነ ጥበብ፣ ሥነ ፈለክና የኢትዮጵያ ዘመን አቆጣጠር፣ ዘውድ፣ ዙፋን፣ ንግሥተ ሳባ፣ ሰብአ ሰገል፣ የኢትዮጵያ ሕዝባዊና ሃይማኖታዊ በአላት…ወዘተ…ወዘተ ሁሉ አባቱ ያስተማረባቸው፣ የጻፈባቸው፣ የተጠየቀባቸውና መልስ የሰጠባቸው፣ናቸው፡፡ በአገራቸውና በቤተ ክርስቲያን ዙሪያ ጥናታዊ ሥራዎችን የመሥራትሙያዊና ባለአገራዊ ኃላፊነት ያለባቸው ሁሉ ቢያስተውሱ እጅግ ብዙት ያለው የእውቀት ማዕድን ሊያገኙባቸው እንደሚችሉ እምነቱ ጽኑ ነው፡፡

ምዕራፍ ፯

ስንብት
፲፱፻፺፱

ጸመ ማርያምና የአባቴ የመጨረሻ ቀናት

የሦስተኛው አምአት ዋዜማ በነበረው የ፲፱፻፺፱ዓ.ም.አጋማሽ ጀምሮ አባቴ መጪውን ዓመት አስመልክቶ በሚናገራቸው ነገሮች ሁሉ ከፍተኛ ኀዘን የተቀላቀለባቸው አገላለጾችን ይሰነዝር ነበረ፡፡ በተለይ ቅዳሜ ቅዳሜ ወደ ቤታችን እየመጡ ይማሩ የነበሩ መደበኛ ተማሪዎቹ እንደሚያረጋግጡት በመጪው ዘመን በቤተ ክርስቲያን ላይ የሚደርሰውን ውድቀት በሕይወት ኖሮ ከማየትና ከመስማት ይልቅ አሰመኖርን እንደሚመርጥ የሚያመለክቱ ንግግሮች በትምህርቶቹ ማካከል ደጋግሞ ይናገር ነበረ፡፡

በማንኛውም ወቅት የአባቴ አመጋገብ እጅግ የተመጠነ ሲሆን በተለይ በ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. ክረምት መግቢያ ላይ ደግሞ ፈጽሞ ከምግብ ጋር ተለያየ፡፡ ከሚበላ ነገር ይልቅ ውሃና የፍራፍሬ ጭማቂዎችን ብቻ ይወስድ ጀመረ፡፡ በወቅቱ ብዙ ይባልለት የነበረውን የሦስተኛ አምአት በአል ዝግጅት በተመለከተ በሬዲዮ የሚሰፈፈውን ሁሉ ለመስማት ተጠየፈ፡፡ ብዙውን ጊዜውን በታላቅ ኀዘንና ትካዜ ውሰጥ ሆኖ ያሳልፍ ነበረ፡፡ ከቤተሰብ አባላት ጀምሮ በየዕለቱ ለሚጎበኙት ሁሉ "ስለቤተክርስቲያን ተነጋገሩ፡፡ ስለቤተ ክርስቲያን ጸልዩ፡፡" እያለ አዘውትሮ ይናገር ነበረ፡፡"

የ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. ጾመ ፍልሰታ ከመጀመሯ አንድ ሳምንት ቀደም ብሎ አባቴ በጣም ታመመ፡፡ ህመሙ በትክክል ስም ተሰጥቶት ይሄ ነው ባይባልም ከፍተኛ ድካም፣ ምግብና መጠጥ አለመቀበል ይታይበት ነበረ፡፡ ሐኪም ቤት ለመሄድና እርዳታ ለማግኘት ፈቃደኛ አልነበረም፡፡ የሕመሙ ሁኔታና ሐኪም ዘንድ አልሄድም ማለቱ ቤተሰቡን በጣም የሚያስጨንቅ ጉዳይ ነበረ፡፡ በዚሀ ጭንቀት ላይ ሳለን የእመቤታችን ጾም ሱባዔ ተጀመረ፡፡

አባቴ ከመኝታ ቤት አልጋው ላይ ተነሥቶ ወደ ጸሎት ቤቱ ለመሄድ አልቻለም፡፡ ድንገት በጣም ተዳከመ፡፡ ለወትሮው እጅግ በደመቀ መንፈሳዊ ሥርዓት የምትካሄደው ጾመ ፍልሰታም በዚያ ዓመት

ታጎለች፡፡ አባቴን በቅርበት የሚጎበኙ ተማሪዎቹ፣ ዘመዶቻችንና ሌሎች የቤተሰቡ ወዳጆች በአብዛኛው ከፍተኛ ጭንቀት ይነበብባቸው ነበረ፡፡ ሕክምና አለመፈለጉን አጽንቶ ይናገር ስለነበረ ፍላጎቱን ተጋፍቶ በመውሰድና ባለመውሰድ መካከል የተከፈለው የቤተሰቡ ሃሳብ አንድ መሥመር ሳይዝ ቀናቱ ነጎዱ፡፡

ነሐሴ ፰ ቀን ከቀትር በኋላ አባቴ በጣም ስለደከመብን ወደ ቤተዛታ ሆስፒታል ይዘነው ሄድን፡፡ በዚያ አንድ ቀን ካደረ በኋላ በማግሥቱ ዓርብ ወደ ቤት ተመለሰ፡፡ ይህም የሆነው ሊሰጠው የተሞከረውን ሕክምና አጥብቆ በመቃወሙ ነው፡፡ ቤታችን በተማሪዎቹና በወዳጆቹ እንደተጨናነቀ ነበር የሚውለው፡፡ የፍልሰታ ጾም ከገባችበት ቀን ጀምሮ ብዙዎች እኛ ቤት እየተሰባሰቡ ይጸልዩ ነበር፡፡ እናቴ በከፍተኛ ጭንቀት ውስጥ ነበረች፡፡ እህቶቼና ወንድሞቼ በዚያኑ ወቅት ታሞ የነበረውን ወንድሜን ዮናታንን በማስታመምና ለአባቴ የሚያስፈልጉ ድጋፎችን በመስጠት ረገድ በየአቅጣጫው ይሯሯጡ ነበር፡፡

ዓርብ ዕለት ረፋዱ ላይ ከሆስፒታል ከተመለስን በኋላ እስከ ቅዳሜ ምሽት ድረስ ቀንም ሌሊትም ከአባቴ ሳልለይ በአጠገቡ ነበርኩኝ፡፡ ለአፍታም ከአባቴ ጐን አልተለየሁም፡፡ በነዚህ ቀናት ውስጥ አባቴን ለመጎብኘት ይመጡ ከነበሩ ሰዎች በእንግዳ ማረፊያ ቆይታ አድርገው ቤተሰቡን በተለይም እናቴንአወያይተው ይመለሱ ነበረ፡፡ በተለይ ለረጅም ዓመታት ያስተማራቸው የቅዳሜና የማኅበረ በኵር ተማሪዎቹ እየተመላለሱ ጠይቀውታል፡፡ ከፍተኛ የሆነ ፍቅርና መታዘዝም አሳይተውታል፡፡ ወደ መኝታ ክፍሉ ገብተው ያነጋገሩትንም "ስለ ቤተክርስቲያን ጸልዩ!" እያለ ደጋግሞ አደራ ብሏቸዋል፡፡

ነሐሴ ፲፩ ቀን እርብ ዕለት ከሰዓት በኋላ አብዛኛውን ሰዓት በተለያዩ ቤተሰባዊ ጉዳዮች ላይ መከረኝ፡፡ አሁን ሳስበው በዓይኑ ትንቢት ይታዩት በነበሩ ጉዳዮች ላይ የመከረኝ ይመስለኛል፡፡ እጅግ አብዝቶ ይመርቀኝ ነበር፡፡

ነሐሴ ፲፪ ቀን ቅዳሜ ለሊት ከሰዓት በኋላ እንደቀደመው ቀን ሁሉ ከአባቴ ጐን ነበርኩኝ፡፡ በግራ ጐኑ በኩል እንድደግፈው ስለፈለገ ቀኝ ክንዴን እንተርሼው አጸልይ ነበረ፡፡ እሱም ያለማቋረጥ በለሆሳስ ይጸልይ ነበረ፡፡ የመኝታ ቤቱ በር ተዘግቷል፡፡ በመስኮቱ መስታወት በኩል የሚገባው ብርሃን ለክፍሉ የሚበቃ ነበረ፡፡ እህቴ ፍርዬ እየተመላለሰች ታየን ነበር፡፡ አባቴ ምናልባት የሚጠባ ነገር እንኳ ቢቀምስ እያለች ሰሞኑን በሙሉ የተለያዩ ነገሮችን እያዘጋጀች ስትደክም ሰንብታለች፡፡ በመጣች ቁጥር ትንሽ የሚጠጣ ነገር እንዳስጐነጨው ታሳስበኝ ነበር፡፡ እሱ ግን ምንም ነገር ለመቀበል ፍላጐትም አቅምም አልነበረውም፡፡

ቀስ ብዬ አባቴን ከንፈር ለማርጠብ የሚያስችለኝን ያህል ጥጥ በውሃ ውስጥ ነክሬ አፉን ለመጠራረግ ስሞክር የሚገርም ነገር ገጠመኝ፡፡ከአፉ ከሚወጣው ትንፋሽ የጽጌረዳ አበባ አይነት ሽታ ሸተተኝ፡፡ግራ ተጋባሁኝ፡፡ በአል ጋው አካባቢ እንዳች የሚሸት ነገር መኖር አለመኖሩን ለማረጋገጥ ግራና ቀኝ የነበሩትን ከመዲናዎችና ትራሶች በጥንቃቄና በጥርጣሬ ፈተሽኳቸው፡፡ እንዳችም የጽጌረዳ ሽታ ያለው ነገር አልነበረም፡፡ በጣም ከመገረሜ የተነሣ የአባቴን ትንፋሽ ደግሜ ለማሽተት ሞከርኩኝ የጽጌረዳ አበባ መሰሉ ሽታ የሚወጣው ከአባቴ አፍ ውስጥ ነበር፡፡ ከብዙ ቀናት በፊት ምግብ መመገብ ካቆመ ሰውነ በረጃጅም የሰዓታት ልዩነት ጠብታ ውሃ ከሚቀምስ ሰው አፍ እንዴት የጽጌረዳ አባባ ዓይነት ጠረን ሊወጣ እንደሚችል ስላልገባኝ ግር አለኝ፡፡ በዚህ ግርታ ውስጥ እንዳለሁ እንደ ነፋስ ሽውታ ያለ እንቅስቃሴ በመኝታ ቤቱ ውስጥ ተሰማኝ፡፡ ከሽውታው ውስጥ በስም ለይቼ የዚህ አበባ ሽታ ነው የማልለው ልዩና ግሩም የሆነ መዓዛ ሸተተኝ፡፡ ከጥቂት ሰዓታት በፊት በለሆሳስ ሲጸልይ የነበረውን አባቴ ላየው ዕንቅልፍ ወስዶታል፡፡ ፊቱ ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ እንደዞረ ነበር እንቅልፍ የወሰደው፡፡ በገጠመኝ እንግዳ ነገር ተገርሜ ፈዘዝኩኝ፡፡ ከብዙ መገረሙና ሃሳብ በኋላ አንዳንድ ቅዱሳን የዕረፍታቸው ጊዜ ሲቃረብ ስለሚከበቸው መንፈሳዊ ክብር ከሰማኋቸውና ካነበብኳቸው ታሪኮች ውስጥ አንዳንዶቹ በአእምሮዬ መመላለስጀመሩ፡፡እንዳች ምሥጢራዊ ነገር የመኝታ ክፍሉን እንደከበበው ተሰማኝ፡፡ የተሰማኝን ስሜት በትክክል አላውቅኩትም፡፡ ፈዝገር ነበር ብል ይቀላል፡፡ ምንም እንኳ

የአባቴ ሕመም እጅግ እድርጐ ቢያሳሰበኝም አስከዚያች ቅጽበት ድረስ ግን ሞት ወደቤታችን ለመግባት መቃረቡን አልተገነዘብኩም ነበር፡፡ እዚያው ቁጭ ብዬ ከዚያች ቀን አንድና ሁለት ወር ወደኋላ ስላየኋቸው ከባድ ሕልሞችም አሰላሰልኩኝ፡፡ ብዙ ሕልም አላይም፡፡ ያየሁት ነገር ግን ይደርሳል፡፡ ሆዴ ፈራ፡፡

የቀኑ ብርሃን እየደበዘዘ ጨለማ እየተተካ ነበረ፡፡ የመኝታ ቤቱ በር ተንኳኳ፡፡ ፍርዬ ነበረች የመጣችው፡፡ ከመፍዘዙም፣ ከመገረሙም፣ ከሥጋቱም፣ ከፍርሃቱም ባነንኩኝ፡፡ ወደ አባታችን እየቸና እንቅልፍ እንደወሰደው ስትገነዘብ ቀረብ ብላ ዝቅ ባለ ድምጽ አናገረችኝ፡፡ ሰዓት እየመሸ መሆኑንና ወደቤቴ ስለመሄዴና አለመሄዴ ነበር የጠየቀችኝ፡፡ ብዙ ካመነታሁ በኋላ ለብዙ ቀናት ትኩረት የነፈኳቸውን ሕጻናት ልጆቼን በማሰብ በመሄዴ ወሰንኩኝ፡፡ እሷን ተክታ አባቴን እንደምትጠብቅ ተስማመተን ወደቤቴ ሄድኩኝ፡፡ በአባቴና በልጆቼ መካከል የተከፈለ መንፈሴ እየተጨነቀ ቀን በገጠመኝ እንግዳ ነገር እየተደመምኩኝ ቤቴ ደረስኩኝ፡፡

ምሽቱና ሌሊቱ አለፈ፡፡ እሑድ ዕለት በጠዋት ገስግሼ ወደ አባቴ ቤት ተመለስኩኝ፡፡ የግቢውን በር ሳንኳኳ የከፈተችል ሮማን ነበረች፡፡ ፊቷ ላይ ሐዘን አየሁኝ፡፡ ሰላምታ ከተለዋወጥን በኋላ ስለ አባታችን አዳር ስጠይቃት የሚናገረው ነገር ሁሉ ከሌላው ጊዜ የተለየ መሆኑንና የኢትዮጵያን ቤተ ክርስቲያንወክሎ ወደ እስክንድርያ ሄዶ እንዲያስተምር መታዘዙን፣ "ነጩን ልብሴን አልብሺኝ"፣"የወርቅ ጻሕልና ሰዓት ተሸለምኩ"እያለ ለእሷና ለሙሉጌታ እንደነገራቸው ነገረችኝ፡፡ ከዚያ በተጨማሪም አባቴ ከመታመሙ አስቀድሞ በጠና ታሞ ከዛሬ ነገ ይሞታል እየተባለ ሲጠበቅ የነበረውን የወንድሜን የዮናታንን ስም በመጥቀስ እንደማይሞት እንደነገራቸው ፡፡ "ለዮናታን የሰጠሁትን ሰዓት ማንም ሰው ከእጁ እንዳያወልቅበት"እያለ ደጋግሞ እንዳስጠነቀቃትና የንግግሮቹ መልእክት ሊገባት እንዳልቻለ ነገረችኝ፡፡ ይሄን እያለችኝ ሳለ በፍጥነት አልፌያት ወደ አባታችን መኝታ ክፍል ተራመድኩኝ፡፡ እሷም ተከትላኝ ነበር፡፡ ወደ መኝታ ክፍሉ ስንገባ አባቴ ብቻውን

ነበረ፡፡ በትራስ ከተደገፈው ከአንገቱ ወገን ቀና ብሎ በጀርባው ነበር የተኛው፡፡

"እግዚአብሔር ይማርህ! እንዴት አደርክ አባዬ?" በማለት ሰላምታ ከሰጠሁት በኋላ በወትር እንደማደርገው ጉንጮቹን ግንባሩንና እጆቹን ሳምኳቸው፡፡ ሰላምታዬን እንደጨረስኩኝ፤

"እንኳን መጣሽ፡፡ በይ ነጩን ልብሴን ቶሎ አውጥተሽ አልብሺኝ፡፡ ወደ እስክንድርያ ልሄድ ነው፡፡" አለኝ፡፡ በጣም ደነገጥኩኝ፡፡ ምን ብዬ መልስ እንደምሰጠው ግራ ገባኝ፡፡ ሮማንን ቦር ብዬ አየኋት፡፡ እያለቀሰች ነበር፡፡ ወዲያውኑ ከክፍሉ ወጥታ ሄደች፡፡ ጭንቀትና ፍርኃትእንደያዘኝ ፣ ምን እንደምሰውም ግራ በመጋባት ቆሜ ሳለሁ፤

"አይዞሽ አትጨነቂ፣ አትፍሪ እኔ አባትሽ ዓለምን አሸንፌዋለሁ፡፡" አለኝ፡፡ ደነገጥኩኝ፡፡ትኩር ብዬ እያየሁት እምባዬ መፍሰስ ጀመረ፡፡

"ስምንድን ነው የምታለቅሽው? ደስ ሊልሽ ሲገባ ታለቅሻለሽ?" አለኝ፡፡ የባሰ ግራ ገባኝ፡፡ ሳለቅስ እምባዬ ከመፍሰሱ በስተቀር የማሰማው ድምጽ ስላልነበረ፤ "እንዴት ማልቀሴን አወቀ? አያልኩ እስቤ ሳልጨርስ፤ "ለቅሶሽንና ፍርኃትሽን እኮ እያየሁ ነው፡፡" አለኝ፡፡ በዓይነ ሥጋ እንደሚያየኝ ዓይነት ነበር አነጋገሩ፡፡ በመካከላችን የሆነ ልዩነት መኖሩ ተሰማኝ፡፡ ሲናገር እንደበቱ በጣም ዘና ያለ፣ የተረጋጋና ደስታ የተሞላበት ነበር፡፡ በዚያ ቅጽበት የነበረውን ሁኔታውን አሁን ሳስታውሰው አሌጋ ላይ በጀርባው ተዘርግቶ ዕረፍት እንደሚያደርግ ዓይነት ሰው ነበር፡፡ እኔን የያዘኝ የመደነጋገር መንፈስ ሳይለቀኝ፤

"አባክሽ ልብሴን ስጪኝና ልልበስ፣ ወደ እስክንድርያ ተጠርቼአለሁ"፣ "የወርቅ ጻሕልና ሰዓት እኮ ተሸለምኩኝ፡፡" አለኝ፡፡ ፈጠን ብሎ ለመሄድ የፈለገም ይመስል ነበረ ፡፡ ከአልጋው በስተቀኝ ቆሜ ሳለሁ የማደርገውን ባለማወቅ መንፈስ ውስጥ ሆኜ ትኩር ብዬ አየሁት፡፡ በዚህ ሁኔታ ውስጥ እንዳለን ሮማን ተመልሳ መጣች፡፡ በድምጽ አልተነጋገርንም በዓይናችን

ተያየን፡፡ ልክ መተታ ከመቆሟ፤"ሮማን፤ የምናታንን ሰዓት ማንም እንዳይነካበት" አላት፡፡

"እሺ አባዬ" ስትለው "ሰዓቱ እጁ ላይ መኖሩን አይተሻል? ልቦች እንዳይመስጡበት ተጠንቀቀኝ ጠብቂለት" አላት፡፡ ይህን ካለ በኋላ ተስ ብሎ ራሱን ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ መለስ አድርጉ በጎኑ ተኛ፡፡ ዝም አለ፡፡ ሮማን ሄደች፡፡ እኔ ቁጭ አልኩኝ፡፡ ከጥቂት ደቂቃዎች በኋላ እንቅልፍ ወሰደው፡፡ ይሄ ሲሆን ሰዓቱ ከጠዋቱ አራት ሰዓት አካባቢ ነበረ፡፡

በዚያ ሁኔታ እንደተኛ ቀኑ ተጋመሰ፡፡ አባቴን ከእንቅልፉ ሳልመረብሽ ወደ መኝታ ቤት ማንም እንዳይገባና እንዳይወጣ ተደረገ፡፡ መምሸት ጀመረ፡፡ አባቴ ከእንቅልፉ ሳይነቃ እኔ ወደ ቤቴ ሄድኩኝ፡፡ ከልጅነት ዕድሜዬ ጀምሮ በአባቴ መመሪያነት የተለማመድኳቸው ብዙ ዓይነት የመንፈሳዊ ሕይወት ገጠመኞች ነበሩ፡፡ ቅዳሜና እሑድ እለት በአባቴ መኝታ ክፍል ውስጥ ያየሁትና የሰማሁት ሁሉ ግን በሕይወቴ ለመጀመሪያ ጊዜ ያጋጠመኝ ክስተት ነበረ፡፡ ይህ እንግዳ ክሥተት ምን እንደሚከተለው እርግጠኛ አልነበርኩም፡፡ ቤቴ ከደረስኩኝ በኋላ በተደጋጋሚ ወደ አባቴ ቤት ስልክ ደወልኩኝ፡፡ ሁለት ሦስት ጊዜ ብደውልም አባቴ ከእንቅልፉ አለመንቃቱን ነገሩኝ፡፡

ፈቀደ እግዚአ ያግዕዞ ለአዳም

ሰኞ ዕለት በጠዋት ተነሥቼ ወደ አባቴ ቤት ገሰገስኩኝ፡፡ ግቢው ተከፍቶልኝ ወደ ውስጥ ስዘልቅ ልክ እንደሰኞው ሁሉ እያንዳንዱ ሰው ፊት ላይ ሀዘንና ሥጋት ይነበብ ነበረ፡፡ ወደ አባቴ መኝታ ቤት ስገባ ወንድሜ ሙሉጌታ ወንበር ላይ ቁጭ ብሎ ዳዊት እየደገመ ነበረ፡፡ አዲስ ነገር ካለ ብዬ ስጠይቀው ከትላንቱ የተለየ ነገር አለመኖሩንና አባቴ ከእንቅልፉ እንዳልነቃ ነገረኝ፡፡

ወደ መኝታ ቤት እንደገባሁ የአባቴን ፊት ዳበስኩት፡፡ ጉምበስ ብዬ ትንፋሹን አደመጥኩት፡፡ ግምባሩንና ጮቹን ሳምኳቸው፡፡ ፊቱን ወደ ምሥራቅ አቅጣጫ መልሶ እንደተኛ ነበረ፡፡ የሰውነቱ ሙቀትም ሆነ አተነፋፈሱ ሰላማዊ ከመሆኑ ባሻገር በጣም የተረጋጋ ጤናማ እንቅልፍ የወሰደው ሰው ይመስል ነበረ፡፡ ከአሁን አሁን ይነቃል ብለን ፊት ፊቱን ስናይ አረፈድን፡፡ በዚያ ሁኔታ ከተኛ ሃያ አራት ሰዓት ሆነ፡፡ ለመቀስቀስ ሞከርኩኝ፡፡ የመንቃት ምልክት አላሳየም፡፡ የሕክምና ባለሙያ ለማማከር ወሰንኩኝና ሲስተር ፀሐይ የተባለች የድሮ የመሥሪያ ቤት ባልደረባዬ ዘንድ ደወልኩኝ፡፡ ሁኔታውን ነገርኳት፡፡

"እንባታቸውና ወገባቸው አካባቢ ደግፌሽ ቀስ ብለሽ ወደሌላኛው ጎናቸው ለማዞር ሞክሪ" አለችኝ፡፡ ሙሉጌታን ጠራሁትና ሲስተር ፀሐይ እንደነገረችኝ ለማድረግ ሞከርን፡፡ እኔ በአባቴ በቀኝ ወገን ሙሉጌታ ደግሞ በግራው በኩል ነበርን፡፡ የግራ እጁን እንተርሼው ወደ ቀኝ ጎኑ ለማዞር ስሞክር ሙሉጌታ እየረዳኝ ነበረ፡፡ ወደ ቀኝ ከመዞሩ በፊት፣ ሙሉ በሙሉ ፊት ለፊት ቀና እንዳለ፣ ከከንፈሩ ሳላወርደው፣ በረጅሙ እንደሚተነፍስ ሰው ከውስጥ ወደ ውጪ ተነፈሰ፡፡ ከውጪ ወደ ሳንባው አየር መልሶ አልሳበም፡፡ ጸጥ አለ፡፡ ሙሉጌታን ቀና ብዬ አየሁት፡፡ ትኩር ብሎ አየኝ፡፡ እኔም ትኩር ብዬ አየሁት፡፡ ዓይኔን ከወንድሜ ወደ አባቴ መለስኩኝ፡፡ የአባቴ ፊት የሚያምር ወዝ ነበረው፡፡ ዓይኖቹ ሙሉ ለሙሉ ተከድነው ከናፍሮቹ በመጠኑ ከፈት ብለው ነበር፡ ፡ ቆዳው ጥርት ብሎ ድሮ ሙሉ ሰው በሚባልበት ዕድሜው የነበረው ዓይነት ቅላት ነበረው፡፡ ከዚያ ቀደም የሰው ነፍስ ከሥጋ ሲለይ አይቼ

ባላውቅም የመጨረሻ አተነፋፈሱና ጸጥ ማለቱ የሥጋዊ ሕይወቱ ማብቂያ መሆኑ ተሰማኝ፡፡ አንዳች ድንጋጤ ከራስ ጸጉሬ እስከ እግር ጥፍሬ ወረረኝ፡፡ በድጋሚ ቀና ብዬ ሙሉጌታን አየሁት፡፡ ስብር ያለውን መንፈሱንና ኀዘኑን ዓይኖቹ ውስጥ አየሁኝ፡፡ አባታችን እንዳመለጠን ሁለታችንም በቃላት ሳንነጋገር ገብቶን ነበር፡፡ በቀኝ እጄ ራሱን ደግፌ በአባቴ አንገትና በትራሱ መካከል የነበረውን ግራ ክንዱን ቀስ ብዬ አወጣሁኝ፡፡ አባቴ ልክ ሰው እንዳስተካከለው ሁሉ ዝርግት ብሎ በጀርባው ቢተኛም ክንዱን ካወጣሁ በኋላ ከትከሻው እስከ ራሱ ያለውን አካሉን በጥንቃቄ በትራሱ ላይ አሳረፍኩኝ፡፡ በሰኖባስ ከፈት ብለው የነበሩ ከናፍሩን ለመክደን ሞከርኩኝ፡፡

"ወይኔ አባቴ!" ብዬ ጮህኩኝ፡፡ ደጋግሜ ጮህኩኝ፡፡ ልክ የእኔ ድምጽ እንደተሰማ በግቢያችን ውስጥ የነበረ ሰው ሁሉ ግር ብሎ በአባቴ መኝታ ቤት ተሰበሰበ፡፡ መጀመሪያ የደረሰው የቤተሰባችን የመጨረሻ ልጅ ናትናኤል ነበረ፡፡ እሱን ተከትላ እያለቀሰች የገባችው ከአሜሪካ ለእረፍት መጥታ ወንድሜን ዮናታንን በማስታመም የከረመችው እህቴ ማንሌት ነበረች፡፡ ጮኸች፡፡ እከሌ ከእከሌ ሳይባል ሁሉም ሰው መላቀስ ጀመረ፡፡ የእናቴ ድንጋጤ በጣም ከባድ ነበረ፡፡ ለማልቀስ እንኳ አልቻለችም፡፡

በዓመት ውስጥ ከሚገኙ የጾም ወራት ሁሉ ነሐሴ፣ ከአጽዋማት ደግሞ ጾመ ማርያም ወይም ፍልሰታ በእኛ ቤት ውስጥ ልዩ የሆነ ቦታ ነበራቸው፡፡ ከጾሙ መግቢያ ዋዜማ ማታ ጀምሮ በአባታችን ጸሎት ቤት የሚካሄደው የጸሎት ሥነ ሥርዓትና ዝማሬ እዚያ ቤት ውስጥ ካደገ ልጅ ቀርቶ በእኛ ቤት ውስጥ ከኖረ ከማንኛውም ሰው ትዝታ የሚወጣ አይመስለኝም፡፡

ሁልጊዜ በየዓመቱ ጾሙ ተጀምሮ እስኪፈጸም ድረስ አባታችን ውዳሴ ማርያምንና ቅዳሴ ማርያምን እያስማ ያገለግለን ነበረ፡፡ ማታ ማታ ከወንድሞቼ ጋር በመሆን ውዳሴ ማርያምን በዜማ ያደርሳል፡፡ ወደ ጸሎት ማሳረጊያው ላይ፤

"ሰላም ለኪ እንዘ ንሰግድ ንብለኪ፣ ማርያም እምነ ናስተበቍዓኪ፣ እመ አረዌ ነአዊ ተማኅጸነ ብኪ፣ በእንተ ሐና እምኪ ወኢያቄም አቡኪ፣ ማኅበረነ ዮም ድንግል ባርኪ።...እንቲ ውእቱ መሶበ ወርቅ..." እያለ እስከ መጨረሻው ይዘልቃል። አባቴ ውዳሴ ማርያምንና ተያያዥ ጸሎቶችን ሲያደርስ ማየት መስማት በጣም ይመስጣል። በጸሎት ቤቱ ውስጥ በምትገኘው ምስለ ፍቁር ወልዳ የእመቤታችን ሥዕል ፊት ቆሞ በፍጹም ተመስጦ ጸሎት ሲያደረስ ማየት የተለየ ስሜት ይፈጥራል።

ጠዋት ጠዋት ደግሞ ውዳሴ ማርያምንና ቅዳሴ ማርያምን አጣምሮ የእንድምታ ትርጉማቸውን ጭምር እያብራራና እያፍታታ ይነግረን ነበረ። የእመቤታችንን ተአምሯን፣ ውዳሴዋንና ቅዳሴዋን በአንድነት እያስማማ ሲተረጉም መስማት ራሱን የቻለ በረከት ነበረ። ራሱ አውቆ የሚነቃም ሆነ ከሰንቅልፉ ተቀስቅሶ የሚነሣ በጸሎት ቤት ውስጥ በተነጠፈው ምንጣፍ ላይ ይኮሰኮሳል።

እንቅልፉን ያልጨረሰና ጥቂት ጥቂት እያንቀላፋ የሚረብሽ አንዳንድ ሰው ባይጠፋም የአባቴን ትርጓሜ ለመስማት ግን የማይጓጓ አልነበረም። የፍልሰታ ጾም መጀመሪያና መጨረሻማ ልዩ ሥነ ሥርዓት ነበረው። ለእመቤታችን በሚሰማው አክብሮትና ፍቅር የተነሣ በፍጹም ትሕትና በፊቷ የሚቆመው አቋቋምና ድምፁ አሁንም በዓይነ ሕሊናዬ ይታየኛል።በእዝነ ሕሊናዬ ይሰማኛል። የውዳሴ ማርያምን መቅድም ሲተረጉምልን፤

"...የእመቤታችንን ዜና ሞቷን ከዚህ ይናገሩታል።እመቤታችን ከእናት ከአባቷ ቤት ፫ ዓመት፣ ከቤተ መቅደስ ፲፪ ዓመት፤ ፲፭ ዓመት ይሆናል። ጌታን ፀንሳ ሳለ ፱ ወር ከ፭ ቀን፤ ከጌታ ጋራ ፴፫ ዓመት ከ፫ ወር፤፵፱ ዓመት ይሆናል።ጌታ ካረገ በኋላ በቤተ ዮሐንስ ፲፭ ዓመት፤፷፬ ዓመት ዕድሜ በዚህ ዓለም ቆይታለች። በ፷፬ ዓመት ዕድሜዋ ጥር ፳፩ ቀን በዘመነ ሉቃስ ዐርፋለች። ያን ጊዜ ጥር ሰኞ ይብታል፤ ሰኞ እስከ ሰኞ ፰፤ሰኞ እስከ ሰኞ ፲፭፣ ከሰኞ እስከ ሰኞ ፳፪፤እንዱን ቀን ታግሦ እሑድ በ፳፩ ቀን ዐርፋለች።..."እያለ ይቀጥላል።

የየዕለቱን ውዳሴ ማርያም ሲጀምር ለምሳሌ ዕለቱ ሰኞ ቢሆን፤

"ውዳሴሃ ለእግዝእትነ ማርያም ድንግል ወላዲተ አምላክ፣ ዘይትነበብ በዕለተ ሰኑይ፣ ሰኑይ እለ ፣የፍጥረት መጀመሪያ ፣የምሥጋና ሁለተኛ ሲል ነው። እሱ ግን ነገሩን ፈቀደ እግዚእ ያግዕዞ ለአዳም ብሎ ያመጣዋል..." እያለ ይቀጥላል። የቅዱስ ኤፍሬምን ድርሰት መሠረት አድርጎ የእመቤታችንን የቅድስት ድንግል ማርያምን ነገር ከቅዱሳት መጻሕፍት ጋር እያዛመደ ያመሰጥራል።

በ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. ፍልሰታ ግን ይህ ሊሆን አልቻለም። ጾሙ ከመጀመሩ ጥቂት ቀናት ቀደም ብሎ የታመመው አባቴ ከአልጋ ላይ ዋለ። የሚወደው የእመቤታችን ምሥጋና ስለታጐለበት እጅግ አድርጐ አዘነ። ቤተሰብም ቅር ተሰኘ። አባቴ በዚያው በአልጋው ላይ ሆኖ ለተወሰኑ ቀናት ያህል ሥርዓቱ እንዳይታጐል ለማድረግ ሞክሮ ነበረ። ነገርግን አልቻለም። ይህንን ጉዳይ ባሰብኩኝ ቁጥር አባቴ ባረፈበት በሰኞ ዕለት ውዳሴ ማርያም ላይ ካሉ ቀለሞች መካከል "ፈቀደ እግዚእ ያግዕዞ ለአዳም ኀዙነ ወትኩዘ ልብ፣ ጌታ ያዘነ የተከዘ አዳምን ነጻ ሊያወጣው ወደደ።" የሚለው ወደ አእምሮዬ ይመጣል። ለብዙ ዘመናት ስለ በቤተ ክርስቲያን ክብር፣ ስለ ቀኖናዋና ሥርዓቷ በመቅናት ሲጋገት የኖረውን አባቴን ፈጣሪ ይብቃህ ብሎ በእመቤታችን ሱባዔ መጨረሻ ቀን ከዚህ ዓለም ጣጣ ነጻ ያወጣው ይመስለኛል።

የአባቴ የእረፍቱ ቀን በሐሳበ ባሕር ሲቆጠር በፀሐይ አቆጣጠር በ፸፬፻፺፱ ዓመተ ዓለም ፲፱፻፺፱ ዓመተ ምሕረት ይሆናል። ከዓመተ ለማዕታት ጀምሮ ሊቆጠር ደግሞ በ፲፯፻፳፫ ዓመት ላይ የሚውል ሲሆን ፣ በጨረቃ አቆጣጠር ፯ሺ፯፻፳፱ ዓመት ከ፮ ወር ከ፲፪ ቀን የተወለደበት ወንጌላዊና ጥንተ ዮን ከዕረፍቱ ጋር አንድ የሆነበት በዘመነ ሉቃስ በ፯ ጥንተ ዮን በ፲፪ ወንበር በ፲፱ አበቅቴ ፲፰ መጥቅዕ፣ በ፱ ሠርቀ ሌሊት፣ የመስከረም ጨረቃ ሠርቅ ባደረገች በ፰ኛው ቀን በጾመ ማርያም ፀሐይ ያልደረሰችበት ደቂቃ ሊሞላ ጥቂት ቀናት ሲቀሩት በነሐሴ ፲፬ ቀን ሰኞ ዕለት ይሆናል።

በግንቦት ወር ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. አካባቢ የቤተሰቡ የቅርብ ወዳጅነትና ዝምድና ስነበራቸው መንፈሳዊ ሰው ከዚህ ዓለም የሚለይበት የዕረፍቱ ጊዜ መቃረቡን እመቤታችን ቅድስት ድንግል ማርያም እንደገለጠችለት ነግረቸዋል። ስለ መቃብሩ ሥፍራና ሁኔታም ሙሉ ዘመኑን ያገለገለው አምላኩ እግዚአብሔር ሁሉን ሊያደርግ የሚቻለው አምላክ በመሆኑ ቤተሰብ በዚህ ጉዳይ እንዳይደናገጥ እንዲያረጋጉ እንደነገራቸው ነግረውኛል። ይሄን ጉዳይ የነገሩኝ የአባቴን ዕረፍት ሰምተው ሊመጡ ነው።

የበኩረ አብ መድኃኔዓለም ዋሻ ፋጻሜግን ገዳም ቅዱሳን አባቶች በሰጡት ምሥክርነት መሠረት ከሰውራን አባቶች መካከል የሦስት መቶ ሳባት ዓመት ዕድሜ ያላቸው አባት ነሐሴ ፯ ቀን ፲፱፻፺፱ ዓ.ም. ተገልጠው፤ "ወልደ ጊዮርጊስ ብላችሁ ስም ጥሩ።" ብለው እንዳዘዟቸው አረጋግጠዋል። ይህን ምሥክርነት የሰጡት አባቴ ከዚህ ዓለም በሞት በተለየ ጊዜ ለቤተሰቡ በጻፉት የሀዘን መግለጫ ደብዳቤ ላይ ነው።

መቃብር

ሞትንና መቃብርን ባሰብኩኝ ቁጥር የአባቴ ሁኔታ ብዙ ያሳስበኝና የስጨንቀኝ ነበረ። ሰው ሆኖ ከሞት የሚቀር እንደሌለ ማሰብ ግድ በመሆኑ በወቅቱ የነበረው የቤተ ክርስቲያን ችግር መፍትሔ ሳያገኝ አባቴ እንዳች ነገር ቢሆን ከቤተ ከሀነቱ ወገን ሊሰነዘር የሚችለው የበቀል እጸፋታ ምናልባት የቀብር ቦታ መከልከል ላይ ያተኮረ ሊሆን ይችላል የሚል ፍርሀት ነበረኝ።

ቀደም ባሉ ጊዜያት በተለያዩ የፓትሪያርኩ ተቃዋሚዎች ላይ የተፈጸሙ የመቃብር ክልከላ ታሪኮችን የማውቅ እንደመሆኔ መጠን ሥጋት ነበረብኝ። በዚህ ጉዳይ ላይ ለማሰብ የተገደድኩት የቤተሰቡ የመጀመሪያ ልጅ መሆኔ በፈጠረብኝ የኃላፊነት ስሜት ምክንያት ነው። በመሆኑም ከአባቴ ጋር በተለያዩ ጉዳዮች ላይ በምንወያይበት ጊዜ የመጨረሻ ማረፊያው የት ቢሆን እንደሚወድ እንደዋዛ እያደረኩኝ ለመጠየቅ የሞከርኩባቸው ወቅቶች ነበሩ። ነገግን "አትጨነቂ እግዚአብሔር ሁሉን በጊዜው ያዘጋጃል። እመቤቴ ታውቃለች።" ከማለት ውጪ ብዙ ዝርዝር ነገር መናገር አይፈቅድም ነበር።

የአባቴ ዕረፍት ከታወቀ በኋላ ለቤተሰቡ ቅርበት የነበራቸው ወዳጅ ዘመዶች ሁሉ በስልክ ተጠርተው መጡ። ስለ መቃብሩና ተያያዥ ነገሮች ለመወሰን ውይይት ተጀመረ። በተለያዩ በውጪ አገሮች ለሚኖሩ እህቶቼና ወንድሞቼ በስልክ ተደውሎ መርዶው ከተነገራቸው በኋላ እያንዳንዳቸው ወደ ኢትዮጵያ ሊደርሱ የሚችሉበትን ፈጣን የጉዞ መርሐ ግብርና የአየር መንገድ እግራው በተመለከተ ተወያየን። ቆውሉስና ቤተ ልሔም ማክሰኞ ጠዋት ለመድረስ የሚያስችላቸውን ማንኛውንም እግራው እንደሚወስዱ ነገሩን። ከቅርብ ዓመታት በፊት ወደ ኢትዮጵያ መጥቶ የነበረው ሁለታው በዚያን ወቅት ከሥራው ዕረፍት መጠየቅ እንደማይችልና እንደማይመጣ ታወቀ። ከናዳ የምትኖረው ጽዮን ደግሞ ከሐሙስ በፊት መድረስ ባለመቻሏ የአባቴ የቀብር ሥርዓት ሐሙስ ነሐሴ ፲፯ ቀን እንዲፈጸም ተወሰነ።

ከዚህ በኋላ ደግሞ የመቃብሩ ሥፍራ የት ይሁን የሚለውን ጥያቄ መመለስ አስፈላጊ ሆነ። ሰኞ ከሰዓት በኋላ የተደረገው የቤተሰብና የቤተዘመድ ስብሰባ የአባቴን የመጨረሻ ማረፊያ ቦታ ለመወሰን ብዙ ተነጋገረ። የቦታ ምርጫውን በተመለከተ ከፊሉ ሰው ደብረ አሚን ተክለ ሃይማኖት ሲል ከፊሉ ደግሞ ዲማ ቅዱስ ጊዮርጊስ እንዲሆን ሀሳብ አቀረበ። ደብረ አሚን ተክለሃይማኖትን የመረጡ ሰዎች ለምርጫቸው ምክንያት ያደረጉት አባቴ ለደብሩ የሰጠውን የረጅም ዘመን አገልግሎትና የመናፈሻ ስሜቱም መሆኑን ጭምር ነበረ። ዲማን የመረጡት ደግሞ የትውልድና የትምህርት አገሩ ከመሆኑ ባሻገር የመቃብር ቦታን አስመልክቶ ምናልባት ፈቃድ ቢከለከል ከዚህ ሥጋት ነጻ ለመሆን የተሻለ አማራጭ ሆኖ ታያቸው። በጉዳዩ ላይ እናቴ የመጨረሻ ውሳኔ እንድትሰጥ ስትጠየቅ በጤንነቷ ምክንያት ጎጃም ድረስ መሄድ እንደማያስችላት ገለጠች። በዚህን ጊዜ ሁሉም ሰው የእሷን ምርጫ ለማክበር ተገደደ።

የቦታ ምርጫው ከፀደቀ በኋላ ቀጣዩ ነገር ፈቃድ የመጠየቁና የማግኘቱ ጉዳይ ነበረ። የተክለ ሃይማኖት ቤተ ክርስቲያንን አስተዳዳሪ መጠየቅ ይሻላል ወይስ ወደ ቤተ ክህነት መሄድ ይሻላል የሚል ሁለት ዓይነት መወያያ ሀሳቦች ነበሩ። በወቅቱ በአባቴና በቤተክህነቱ መካከል በነበረው ሁኔታ ምክንያት የተክለ ሃይማኖት አስተዳዳሪ ቢጠየቁ በነጻነት ራሳቸውን ችለው በጉዳዩ ላይ ይወስናሉ ብሎ ማመን የማይቻል ስለነበረ ቀጥታ ወደ ቤተ ክህነት መሄዱ ነው የሚያዋጣው የሚል ሃሳብም ነበረ። በመጨረሻ ወደ ቤተክህነት ሄደው ፈቃድ የሚጠይቁ ሰዎች ተመረጡ። ወደ ቤተ ክህነት ከሚሄዱት የቤተሰብ አባላት መካከል አንዱ ባለቤቴ ነበረ። ምናልባት ቀና መልስ የሚሰጡአቸው ከሆነ ቀደም ብሎ በተወሰነው መሠረት ምርጫችን ደብረ አሚን ተክለ ሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን መሆኑን ነገርኳት።

ሁሉም ሰው በጉዳዩ ላይ ከባድ ሥጋት ነበረበት። በአንድ ወገን አባቴ በሕዝቡ ዘንድ ከነበረው ከበሬታና ታዋቂነት አንጻር ማንም ቢሆን የመቃብር ቦታ ጥያቄያችንን ሊከለክል አይችልም የሚል ግምት ነበረ። በሌላ በኩል ደግሞ ከፓትርያርኩ ጋር ግጭት ውስጥ ገብተው የነበሩ

ሰዎች፣ ለምሳሌ በቅዱስ እስጢፋኖስ ቤተ ክርስቲያን ግቢ የተገደሉት የባሕታዊ ፈቃደ ሥላሴና ሌሎች ሰዎች የቀብር ሥፍራ የመከልከል ጉዳይ በይፋ የታወቀ ጉዳይ ነበረ። በአባቴ የቀብር ሥፍራ ላይ ሊከተል የሚችለው ውሳኔ ደግሞ ከእነሱ የከፋ እንዳይሆን ከፍተኛ ሥጋት ተፈጠረ። ያም ሆነ ይህ ግን ከማክሰኞ ጀምሮ መከናወን ያለባቸው ሥራዎችም በቅደም ተከተል ተቀመጡ።

ማክሰኞ ዕለት በቤት ውስጥ ያደረ ሰው ሁሉ በጠዋት ተነሥቶ በየተመደበበት ሥራ ላይ መጣደፍ ጀመረ። ረፋዱ ላይ እንግሊዝ አገር የሚኖሩት ጳውሎስና ቤተልሔም መጡ። የእነሱን መምጣት ተከትሎ ብዙ ሰዓት ተለቀሰ። ከዚያም እንደገና መረጋጋት ተደርጐ ወደየሥራችን ተሰማራን። ምንም እንኳ ገና በይፋ የተገለጠ ነገር ባይኖርም በሰሚ ሰሚ የአባቴ ዕረፍት ወሬ የደረሳቸው ሁሉ እየመጡ ኀዘናቸውን መግለጥ ጀመሩ። ቤታችንና ግቢያችን ከሚችለው በላይ በሆነ የሕዝብ ብዛት መጨናነቅ ጀመረ። የቀብር ሥፍራ ፈቃድ እንዲጠይቁ የተመረጡት የቤተሰብ አባላት ማክሰኞ ከቀትር በኋላ ወደ ቤተ ክህነት ሄዱ።በዚያ ሲደርሱ ወደ ፓትርያርኩ መቅረብ የሚፈልጉበት ጉዳይ እንዳላቸው በመናገራቸው ሊያቀርቧቸው ወደሚችሉት ሰው ጽ/ቤት እንዲገቡ ተነገራቸው። ያገኟቸው ኃላፊ ከየት እንደመጡና ፓትርያርኩን ለማግኘት የሚፈልጉበትን ምክንያት ሲጠይቋቸው "ከእለቃ አያሌው ታምሩ ቤት ነው።" የሚል መልስ ሰጧቸው።

ሰውዬውም "እንዴ ጠብቁኝ ፈቃድ ጠይቄ ልምጣ።" ብለው መልእክተኞቹን በቢሯቸው ትተው ሄዱ። ከጥቂት ቆይታ በኋላ ተመልሰው ወደ ፓትርያርኩ ይዘዋቸው ቀረቡ። ባለቤቴ እንደነገረኝ ወደ ፓትርያርኩ ቢሮ ሲገቡ ፓትርያርኩና የተወሰኑ ቁጥር ያላቸው ጳጳሳት ቆመው ተቀበሏቸው። እነሱም እጅ ከነሱ በኋላ የኔ ባለቤት የመናገር ቅድሚያውን በመውሰድ የአባቴን ማረፍ ከነገራቸው በኋላ የቀብራቸውን ሥፍራ በተመለከተ እሳቸው መመሪያ እንዲሰጡ ለመጠየቅ መምጣታቸውን ገለጸላቸው። ፓትርያርኩ ባለቤቴ

የተናገሬውን ከሰሙ በኋላ ለጥቂት ደቂቃዎች ተክዘው ቆዩ፡፡ በመቀጠልም፣

"በዘመናዊው የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ አለቃ አያሌው ታምሩን የሚያህል ሊቅ የለም፡፡ የእሳቸው ማለፍ ለቤተክርስቲያን ትልቅ እጦት ነው፡፡ ምንም እንኳ እኔና እሳቸው በአመለካከት ልዩነት ብንጋጭም ይበልጥ ነገሩን ያባባሰውና የፓለቲካ መልክ የሰጠው የሌሎች ባልቃ ገብነት ነው፡፡ ከፕሮፌሰር አሥራት ጋርም እንዲሁ በልዩነት ኖረን ነበር፡፡ ነገርግን በመጨረሻ ለይቅርታ በቅተናል፡፡ አለቃ አያሌው ቢያርፉም በመንበት ኖረው አርፈዋል፡፡ነገር ግን በጣም የሚያሳዝነኝ ይቅርታ ሳንጠያየቅ ማረፋቸው ነው፡፡" ካሉ በኋላ በመቀጠል፣

"ለመሆኑ የቀብራቸው ቦታ የት እንዲሆን ነው ያሰባችሁት?" በማለት ጠየቁ፡፡ በዚህን ጊዜ ከባለቤቴ ጋር ከነበሩት ሁለት የቤተሰቡ የቅርብ ሰዎች አንደኛው እኔና ባለቤቴ የተነጋገርነውን ባለማወቅ ቀደም ብሎ መልስ ሰጣቸው፣

"ቅድስት ሥላሴ ቢሆንልን"በማለት ተናገረ፡፡ ፓትሪያርኩም ቀበል አድርገው፣

"ቀብራቸውን ቅድስት ሥላሴ ለማድረግ እንኳ ያስቸግራል፡፡ ለዚያ የሚያበቃ ሥራ አላቸው? የሰሩት ሥራ በዝርዝር ተጽፎ መቅረብ አለበት፡፡"አሉ፡፡

በዚህ ጊዜ ጉዳዩን በአጭሩ ለመቅጨት የፈለገው ባለቤቴ ጣልቃ ገባ፡፡ ቤተሰቡ ቀደም ብሎ የወሰነውን መሠረት በማድረግ፣

"ለበመናት ባገለገሉበትና በኖሩበት በተክለ ሃይማኖት ቤተ ቤተ ክርስቲያን እንዲያርፉ ነው የቤተሰቡ ፍላጐት" በማለት ተናገረ፡፡

ፓትሪያርኩም ሊቀ ጠበብት ታደሰ ውቤ የተባሉትን በጊዜው እዚያው የነበሩ ሰው በስም ጠርተው፣" ወደ ተክለሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን

አብሯችሁ በመሄድ ይህን ጉዳይ ተከታትሎ እንዲያስፈጽም ሊቀ ጠበብት ታደሰን ባልደረባ ሰጥቻችኋለሁ፡፡"ብለው ተናገሩ፡፡ ከዚህ በተጨማሪም በአዲስ አበባ ከተማ የሚገኙ አድባራትና ገዳማት ጥንግ ድርብ ለብሰው የቀብሩን ሥነ ሥርዓት የሚያጅቡ መዘምራንን እንዲያዘጋጁ እንዲነገር መመሪያ ሰጡ፡፡ ይህ ከሆነ በኋላ ሊቀ ጠበብት ታደሰ ውቤና ለማስፈቀድ የሄዱት ሰዎች ወደ ደብረ አሚን ተክለሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን ጉዞ ጀመሩ፡፡

መልእክተኞቹ ወደ ቤተ ክህነት ከሄዱበት ሰዓት ጀምሮ በአባቴ ጸሎት ቤት ውስጥ ዘግቼ እየጸለየኩኝ ነበረ፡፡ቀደም ባሉ ዓመታት ከአባቴ ጋር ስለ መጨረሻ የዕረፍቱ ሥፍራ ስንነጋገር በጉዳዩ ላይ እንጻልጨንቅና ሁሉን ነገር እመቤታችን ታውቃለች ብሎ የነገረኝንና በሌላ በሰው በኩል የተነገረኝንም በማስታወስ "ምሰለ ፍቁር ወልዳ" በመባል በሚታወቀውና ዘወትር አባቴ ከፊቱ አድርጎ በሚጸልይበት በሥዕሏ ፊት ቆሜ እመቤታችንን ለመንኳት፡፡ ስለልጇ ስምና ክብር፤ስለእሷ ቅድስናና አማላጅነት በመቅናት ዕድሜውን በሙሉ ያገለገለው አባቴ የሚያርፍበትን በታብተመለክተድንቅ ነገርን እንድታደርግ ተማጸንኳት፡፡

ወደ ትውልድ አገሩ ለመመለስ በሚያመነታበት ጊዜ ሁሉ በፍቅራቸውና በረድኤታቸው አያጽናኑ በስማቸው ለሚጠራው ቦታ አገልጋይ ያደረጉትን ጻድቁን አባት ተክለ ሃይማኖትንም ተማጸንኳቸው፡፡

ጸሎቴን ጨርሼ ከጸሎት ቤት ከወጣሁ በኋላ ወደ ቤተ ክህነት የሄዱት ሰዎች ይዘውት የሚመጡትን መልስ ከመጠበቅ በተጓዳኝ በሌሎች ዝግጅቶች ዙሪያ ከቤተ ዘመድ ጋር እየመከርኩኝ ሳለ ከመልእክተኞቹ አንዱ የነበረው ባለቤቴ ስልክ ደወለልኝ፡፡ የአባቴ ቀብር በደብረ አሚን ተክለሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን እንዲፈጸም ከፓትሪያርኩ ፈቃድ መሰጠቱን ካሳወቀኝ በኋላ እሱና አብረውት የሄዱት ሰዎች እንዲሁም ከቤተ ክህነት የተላኩ ሰዎች ወደ ተክለ ሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን መጥተው የቀብር ሥፍራ መምረጣቸውን ነገረኝ፡፡ ፈጠን ብዬ ወደዚያው በመሄድ የተመረጠውን ሥፍራ እንዳይና ምናልባት ቅሬታ ካለኝ ማወቅ እንደሚፈልግ ስለጠየቀኝ በፍጥነት ወደዚያው ሄድኩኝ፡፡

ብዛት የነበራቸው የቤተ ክርስቲያኑ አገልጋዮችና ሌሎችም ለአባቴ ዕረፍት በተፈቀደው ቦታ አካባቢ ነበሩ፡፡ ተመረጠ ከተባለው ሥፍራ ደርሼ ቦታውን ሲያሳዩኝ እኔ ብቻ በማውቀው ሌላው ሰው ሊያውቀውና ሊረዳው በማይችል ድንቅ የእግዚአብሔር ሥራ ምክንያት ወደ ቤተ ክርስቲያኑ አቅጣጫ ዞሬ በግምባሬ ተደፍቼ ሰገድኩኝ፡፡ ድንቅና ኃያል የሆነውን እግዚአብሔርንም አመሰገንኩኝ፡፡ በሆነው ነገር ከመደነቁ የተነሳ የእመቤታችንን አማላጅነት የጻድቁን የአቡነ ተክለሃይማኖትን ተራዳኢነት በውስጤ እያደነቅኩኝ ድምጼን አሰምቼ ብዙ አመሰገንኩኝ፡፡ እኔ ብቻ የማውቀው ሌላ ሰው የማያውቀው ድንቅ የእግዚአብሔር ሥራ ያልኩት ለአባቴ መቃብርነት የተመረጠውን ሥፍራ በተመለከተ ቀደም ብሎ ከአንድ ዓመት በፊት ያየሁት ሕልም ድንገት ቦታውን ሲያሳዩኝ ትዝ ስላለኝና በነገሩ ስለተደነቅኩኝ ነበር፡፡

አባቴ ከማረፉ በግምት ከአንድ ዓመት በፊት ያየሁት አንድ ሕልም ነበረ፡፡ ሕልሜ ውስጥ ብዛት ያላቸው አረጋውያን ሰዎችን ማየቴን አስታውሳለሁ፡፡ ከመካከላቸው የመጀመሪያው ኢትዮጵያዊ ፓትሪያርክ ብፁዕ ወቅዱስ አቡነ ባስልዮስ ነበሩ፡፡ ሙሉ በሙሉ በብርማ ሙካሽ ያጌጠ የክህነት ልብስ ለብሰው የፓትሪያርክነት ዘውድ ደፍተዋል፡፡ በግራ እጃቸው አርዌ ብርት በቀኝ እጃቸው የሚጤስ ዕጣን ያለበት ጽና ይዘዋል፡፡ ከሌሎቹ አረጋውያን መካከል በመልክ ለይቼ የማውቀው አልነበረም፡፡ ነገርግን የሁሉም አለባበስ ከአቡነ ባስልዮስ ጋር አንድ ዓይነት ነበረ፡፡ ሁሉም አባቸው እንደያዙት ያለ አርዌ ብርትና የሚጤስ ዕጣን ያለበት ጽና ይዘው ነበረ፡፡ ሁሉም እንደበረዶ የነጣ ጽጉርና ጺም የነበራቸው ሊሆን የከበባቸው የአረጋዊነት ግርማና ክብር እጅግ አድርጎ የሚያስደምምም ነበረ፡፡ የደብረ አሚን ተክለ ሃይማኖት አስተዳዳሪ በነበሩት በመምህር ሥምረተ አብ ቀጸላ መቃብርና የአባቴ የቀብር ቦታ እንዲሆን በተመረጠው ሥፍራ መካከል ባለው ቦታ ላይ ነበሩ፡፡ ጀርባቸውን ወደ ቤተ ክርስቲያኑ ፊታቸውን ለአባቴ መቃብር እንዲሆን የተመረጠው ቦታ ወዳለበት አቅጣጫ አድርገው በያዙት ጽና ውስጥ ከነበረው ዕጣን ያጥኑ ነበር፡፡ ይህን ሕልም ካየሁ በኋላ ከእንቅልፍ ስነቃ ያየኋቸውን አረጋውያን የከበባቸው ክብር የፈጠረብኝ መደነቅ

በውስጤ ይሰማኝ ነበረ፡፡ ለአባቴ መቃብርነት የተመረጠውን ሥፍራ በመጀመሪያ ሳየው የተደነቅኩትና በምስጋና የተዋጥኩትም ከላይ በገለጥኩት ሕልም ያየሁት ቦታ በመሆኑና በአጠቃላይ በህልሜ ውስጥ ያየሁት የአረጋውያኑ መንፈሳዊ ግርማ እንደገና ትዝ ስላለኝና የነገሩ መገጣጠምም ስላስደነቀኝ ነው፡፡

ለአባቴ መቃብርነት የተመረጠውን ሥፍራ አይቼ በገጠመኝ ነገርም እየተደነቅኩኝ ወደ ቤት ተመለስኩኝ፡፡ የግቢው ጠቅላላ ጽዳት ተጠናቆ ድንኳን እየተተከለ ወንበሮችም እየተደረደሩ ነበረ፡፡ በቤት ውስጥ ያለ ሰው ድምጹን አሰምቶ እንዳያለቅስ ስለተከለከለ በአንድ ክፍል ተሰብስበው በጸጥታ ከሚያለቅሱት እኅትና ወንድሞቼ በስተቀር ሌላው ሰው የተሰጠውን ሥራ እያከናወነ ነበር፡፡ እኔም በመጀመሪያ ልጅነቴ በሚጠበቅብኝ ኃላፊነት ሀዘኔን ውጬ የአባቴን መጨረሻ ሽኝት ለማዘጋጀት በሚደረገው ሩጫ ውስጥ በግምባር ቀደምትነት እየተሳተፍኩኝ ነበረ፡፡

የተለያዩ የሥራ ክፍፍሎችን ከቤተዘመዶቻችን ጋር እየመከርን ሳለ ሮማን መጥታ ከቤተ ክህነት የተላኩ ሰዎች እንደሚፈልጉኝ ነገረችኝ፡፡ እነማን ናቸው? ለምን ፈለጉኝ? የሚሉ ጥያቄዎችን አከታትዬ ጠየቅኳት፡፡ አንድ ሴትና አንድ ወንድ ወጣቶች ነበሩ፡፡ ከሮማን ጋር ታያይዘን ወደነበሩበት ድንኳን አመራን፡፡ ሰላምታ ከተለዋወጥን በኋላ ከአዲስ አበባ ሀገር ስብከት ጽሕፈት ቤት መምጣታቸውንና የላኳቸውም አባ ሳሙኤል የሚባሉ በጊዜው የሀገረስብከቱ ሥራ አስኪያጅ የነበሩ ሊቀ ጳጳስ እንደሆኑ ገለጡልን፡፡ ሮማን ከሰዎቹ ጋር አገናኝታኝ ተመለሰች፡፡ አብዝታ የምትናገረው ሴቷ ልጅ ነበረች፡፡ ቤተ ክህነቱ የአባቴን የቀብር ሥነ ሥርዓት ለማስፈጸም እጅግ ከፍተኛ የሆነ ዝግጅት መጀመሩን፤ በየክልሉ የነበሩ ሊቃነ ጳጳሳትና ጳጳሳት በአስቸኳይ ወደ አዲስ አበባ እንዲመጡ መጠራታቸውን፤የአዲስ አበባ አድባራትና ገዳማት ተወካዮች ጥንግ ድርብ ለብሰው በዝማሬ እንዲያጅቡ መታዘዙን፤የአባቴን ጸሎተ ፍትሐት ፓትሪያርኩ ራሳቸው እንደሚመሩት፤ የአባቴ አስከሬን ረቡዕ ማታ ወደ ደብረ አሚን ተክለ ሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን ተወስዶ የጸሎት ሥነ ሥርዓት እንደሚከናወንና በማግሥቱ ሀሙስ ፓትሪያርኩ

የሚመሩት ቅዳሴ ተደርጎ የቀብር ሥነ ሥርዓቱ እንዲፈጸም መታቀዱን ነገረችኝ፡፡ በተጨማሪም የአባቴን የሕይወት ታሪክ በጽሑፍ እንድሰጣትና ይኸውም የሚፈለገው በሬዲዮና ቴሌቪዥን ለማስነገር መሆኑን ገለጠችልኝ፡፡

በሰማሁት ሁሉ ተገረምኩኝ፡፡ ወጣቷ የምትናገረውን እየሰማሁ በዓይነ ሕሊናዬ ግን ባለፉት ዓመታት በአባቴ ላይ የደረሰውን ገደብ የለሽ ግፍ ነበር የማስላስለው፡፡ "...በውጭ ለሰው እንደ ጻድቃን ትታያላችሁ፥ በውስጣችሁ ግን ግብዝነትና ዓመጸኝነት ሞልቶባችኋል..." በማለት ጌታ ያስተማረው ትምህርት በውስጤ ይመላለስ ነበረ፡፡ ዛሬ በአባቴ መቃብር ላይ ይህንን የታይታ መርሐ ግብር የሚነድፉት ሰዎች ባለፉት አስራ አንድ ዓመታት የት ነበሩ? እያልኩም እራሴን እጠይቅ ነበረ፡፡ ለመልእክተኞቹ ወዲያው ባልነግራቸውም የተነደፈው ፕሮግራም ከአባቴ እምነትና ስብእና ጋር የማይሄድ መሆኑን ሕሊናዬ እየነገረኝ ነበረ፡፡ መልስ ለመስጠት መጀመሪያ ጠቅላላ ቤተሰቡን ማነጋገር እንዳለብኝ ነገርኳት፡፡ እሷም፤

"ይሄ እኮ ፓትሪያርኩ ያዘዙት ትእዛዝ ነው፡፡ ምን ምክር ያስፈልጋል?በጉዳዩ ላይ ውሳኔ መስጠት የምትችለው እሷ ነች ስለተባልኩኝ እኮ ነው እንቺን ያስጠራሁሽ" አለችኝ፡፡ ጠቅላላ አነጋገሯ ሞቅ ያለ ስሜትና ፍጥነት የታከለበት ነበረ፡፡ እኔም ፤

"በግሌ ልነግርሽ የምችለው አንድ ነገር ብቻ ነው፡፡ እሱም የጸሎተ ፍትሐትና የቅዳሴ ሥነ ሥርዓትን በተመለከተ ስለተናገርሽው ጉዳይ ነው፡፡ ምናልባት ታውቂ እንደሆነ አባቴ ከአባ ጳውሎስና እሳቸው ከሚመሩት ሲኖዶስ ራሱን በግዝት የለየ ሰው ነው፡፡ ስለዚህ እነሱ ለእሱ ጸሎተ ፍትሐት ማድረግ አይችሉም፡፡ እኛ ለጉዳዩ አግባብነት ያላቸውን ካህናት እናዘጋጃለን፡፡ በቀብሩ ሥነ ሥርዓት ላይ ለመገኘት ግን ይችላሉ፡፡ በመገናኛ ብዙኃን የሚተላለፈውን በተመለከተ የኢትዮጵያን ሕዝብ ሲያገለግል የኖረ ሰው እንደመሆኑ መጠን ተገቢ ሊሆን ይችላል፡፡ የህይወት ታሪኩን ለማዘጋጀትም ችግር የለም፡፡"አልኳት፡፡

ወጣቷ ልጅ ግር አላት፡፡ እብሯት ከመጣው ወጣት ጋር ተያዩ፡፡ የሰውን ውስጡን ማወቅ ከባድ ቢሆንም እሷ ሞቅ ባለ ስሜት የዘረዘረችው የታላቅ ክብረ በዓል ዝግጅት ለእኔ ምንም ስሜት እንዳልሰጠኝ ስታይ ግራ የተጋባች ትመስል ነበረ፡፡ በመጨረሻም የሰጠኋትን መልስ ለአባ ሳሙኤል እንደምትነግር ገልጣልኝ እብሯት ከነበረው ወጣት ጋር ተያይዘው ወጡ፡፡ የወጣቶቹ መልእክተኞች እግር እንደወጣ ሁኔታውን የመቃብር ቦታ ለማስፈቀድ ሄደው ከነበሩ ቤተሰብና ከእህት ከወንድሞቼ ጋር መከርን፡፡ የአባታችንን ግዝት ከማክበርና ከመቀበል አንጻር ቅዳሴ፣ ጸሎተ ፍትሐትና ዝማሬ የተባለውን አገልግሎት ባለመቀበሉ ረገድ የአብዛኛው ሰው አቋም አንድ ዓይነት ነበረ፡፡ ጥቂቶች በቤተ ክህነቱ የታቀደው የቀብር ሥነ ሥርዓት መርሃ ግብር የአባታችንን ማንነት ያገናዘበና ለክብሩ የሚገባ መሆኑን፣ ቤተክህነቱ ራሱ የሳቸውን ታላቅነት ሊመሰክር የተገደደበት አጋጣሚ በመሆኑ የቀረበውን ጥያቄ መቀበል ይገባል የሚል መከራከሪያ አቅርበው ነበረ፡፡ እብዛኛው ቤተሰብ ግን ጉዳዩ ከአባታችን ፈቃድ፣ መንፈሳዊ ስብእናና በቤተ ክህነቱ መሪዎችና እነሱን በሚከተሉ ሁሉ ላይ ካሳለፈው ግዝት አንጻር መታየት አለበት የሚል አቋም ወሰደ፡፡ አባ ጳውሎስ በቀብሩ ላይ ይገኙ አይገኙ በሚለው ሃሳብ ላይ የአቋም ልዩነት ነበረን፡፡ አቋሞቹም የፓትርያርኩንና የሌሎች ጳጳሳትን እንዲሁም የቤተ ክህነት አገልጋዮችን በቀብር ሥነ ሥርዓት ላይ መገኘትን በተመለከተ ለግል ውሳኔያቸው መተው ይገባናል በሚሉና የለም ጨርሶ ዝር እንዳይሉ እንፈልጋም በሚሉ ሁለት ሐሳቦች ላይ የተመሠረቱ ነበሩ፡፡

መልእክተኞቹ ከሄዱ በግምት ከሁለት ሰዓት በኋላ ሊቀ ጠበብት ታደሰ ወቤ ተልከው መጡ፡፡ የአባቴን የቀብር ሥነ ሥርዓት ለማስፈጸም ለታቀደው ዝግጅት መሪ መሆናቸውን፣ለወጣቷ ልጅ የሰጠሁትን መልስ መስማታቸውን፣ወጣቷ ልጅ የነገረቻቸውን ለማረጋገጥና በጉዳዩ ላይ ለመነጋገር መምጣታቸውን ነገሩኝ፡፡ እኔም ከወጣቷ ልጅ የሰሙት እውነት መሆኑን እንዲያውም እሷ ከሄደች በኋላ የተጨመረውን ፖትርያርኩም ሆኑ የእሳቸው ተከታዮች በአባታችን መቃብር ላይ እንዳይቆሙ የሚል ሌላ ክፍልም መኖሩን ነገርኳቸው፡፡ መልሴን

ክሰሙ በኋላ የፊታቸው ቀለም ተለዋወጠ። ከጠይምነታቸው ጠቆር ያሉ መሰሉኝ። የንዴትና የዛቻ ቃና በተቀላቀለው አነጋገር በንግግራቸው የምንጸና ከሆነ የሚያጸጽተን ነገር ሊፈጠር እንደሚችል ካሳሰቡኝ በኋላ በጉዳዩ ላይ ደግመን እንድናስብበት ነግረውኝ ከተቀመጡበት ተስፈንጥረው በመነሳት ግቢውን ለቀው ወጡ።

ሊቀ ጠበብት ታደሰ ውቤ የመጡት እመሻሽ ላይ ሲሆን እሳቸው ከሄዱ በግምት ከግማሽ ሰዓት በኋላ ደግሞ አንድ ሊቀ ጳጳስ በስልክ እንደሚፈልጉኝ ተነገረኝ። የደወሉት በሮማን ስልክ ላይ ነበረ። በስልክም ቢሆን የአክብሮት ሰላምታ አቀረብኩኝ። ስለአባቴ የቀብር ሥነ ሥርዓት ሊያናግሩኝ እንደሚፈልጉ ነገሩኝ። ለመልእክተኞቹ የተናገርኩትን መልስ ደግሜ ነገርኳቸው። የወሰድነው አቋም ትክክል እንዳልሆነና ደግመን ልናስብበት እንደሚገባ አጽንኦት ሰጥተው የቁጣና የንዴት ቅላጼ በሚሰማበት አነጋገር ተሰናበቱኝ። ጥቂት ቆይተው እንደሚደውሉም ነገሩኝ። የእሳቸው ቁጣና ማስጠንቀቂያ ከፍተኛ ሥጋት አላደረብኝ። ደግመው ቢደውሉም ከእኛ ወገን የሚለወጥ ነገር አለመኖሩን ስለማውቅ ሮማንን ደግመው ከደወሉ ምንም ለውጥ እንደሌለ እንድታሳውቃቸው ነገርኳት። አንድ ሰዓት በማይሞላ ጊዜ ውስጥ ደውለው አነጋግረዋት ኖሮ ስለሁኔታው ልታሳውቀኝ መጣች። በእኛ በኩል የአቋም ለውጥ እንደሌለ ስትነግራቸው "ምነው ኦቨር አክት (over act)አበዛችሁ?" እንዳሏትና አመናጭቀዋት ስልኩን እንደዘጉት ነገረችኝ። ይሄ ቃል ከጳጳስ አንደበት መውጣቱ አስደነገጠኝ። "እግዚኦ መሃረነ ክርስቶስ ማለት ነው እንጂ ሌላ ምን ይባላል።" ብዬ ወደ ያዝኩት ሥራ ተመለስኩኝ።

ከአባቴ ዕረፍት በኋላ በመጀመሪያ ልጅነቴ ምክንያት ከተረከብኳቸው ኃላፊነቶች አንዱ በተለያዩ ጉዳዮች ላይ የመወሰን ኃላፊነት ነበረ። ሆኖም ግን የቤተሰባችን አባላት ብዛት ያላቸው በመሆኑና የየራሳቸው አቋም ያላቸው አዋቂዎች በመሆናቸው የተነሣ እኔ ባልኩት ብቻ ሊወሰኑ የማይችሉ የጋራ ጉዳዮችን በተመለከተ የብዙሃኑን ውሳኔ መከተል አስፈላጊ ነበረ። ከነዚህም አንዱ ይህ "ከቀብር ቦታ አትድረሱብን" የሚለው አቋም ነው። የአባቴን የመጨረሻ የዕረፍት ቦታ በተመለከተ

ለዓመታት የነበረብኝ ስቀቀንና ሥጋት በሰላም መፍትሔ በማግኘቱ የተሰማኝ እፎይታ ውሎ ሳያድር እንደገና ሌላ ሥጋትና ፍርሐት ተደቀነብኝ። "ከቀብር ቦታ አትድረሱብን" የሚለው አቋም ሊያስከትል ስለሚችለው ጣጣ እያሰብኩኝ ሌሊቱ ነጋና ረቡዕ ላይ ደረስን። ባለፈው ሌሊት ከቤተዘመድና ከተለያዩ ቦታዎች የተሰባሰቡ ከግዝት ነጻ የሆኑ ካህናት አባቴ በነበረበት ክፍል ተገኝተው ጸሎተ ፍትሐት ሲያደርሱ አደሩ።

ረቡዕ ዕለት ረፋዱ ላይ አስደንጋጭ ወሬ መጣ። የአባቴን መቃብር ለመቆፈርና ለማዘጋጀት የተዋዋሉት ሰዎች ሥራውን እንዲያቆሙ መታዘዛቸውን መጥተው ተናገሩ። ተደናገጥን። ጉዳዩን ለማጣራት ወደ ቤተክርስቲያኑ አስተዳደር ሰዎች ብንልክ "እኛ እምናውቀው ነገር የለም ወደ ቤተ ክህነት ሄዳችሁ የበላይ አካላትን አነጋግሩ" የሚል መልስ አገኘን። የመቃብሩ ቆፋሪዎች የከለከላቸው ማን እንደሆነ በስም ለይተው እንዲናገሩ ቢጠየቁ እሺ ብለው ለመናገር እንደማይችሉ ገለጹ። ጉዳዩን ለማጣራት የሄዱት ሰዎች ቁፋሮው እንዲቀጥል ለመደራደር ጥረት ነገሮችን ከፍተኛ የሆነ ማመናጨትና ዛቻ ደርሶባቸው ተመለሱ። ማክሰኞ ዕለት ወደ ፓትሪያርኩ በመቅረብ ያስፈቀዱት ባለቤቴና ሁለት ቤተዘመዶቻችን በድጋሚ ወደ ፓትሪያርኩ ቢሄዱ ይሻላል ወደሚል መደምደሚያ በመድረሳችን ባልደረባ ተብለው ከተሰጧቸው ከሊቀ ጠበብት ታደሰ ጋር በስልክ ከተነጋገሩ በኋላ በተሰጣቸው ቀጠሮ መሠረት ተሰባስበው ሄዱ። ሁኔታው በጣም አስጨናቂ ነበረ።

የተላኩት ሰዎች ከቦታው ሲደርሱ ፓትሪያርኩ ብቻቸውን አልነበሩም። ጳጳሳትና ሌሎች ሰዎች አብረዋቸው ነበሩ። በዚህ ቀንም ግምባር ቀደም ሆኖ የተናገረው የእኔ ባለቤት አቶ ዘሞጀ ኃይሌ ነበረ።

"አባታችን በታወቀ ሁኔታ በግዝት ራሳቸውን መለየታቸው ግልጽ ነው። ቤተሰብ የእሳቸውን ግዝት ተራምዶ ለመሄድ የሚችልበት ሁኔታ ባለመኖሩ ተቸግረናል። ስለዚህ ቅዱስነትዎ ሁኔታውን ተገንዝበው

በቤተሰብ ፍላጎት መሠረት ቀብራቸው በተፈቀደበት ቦታ እንዲፈጸም ፈቃድዎን እንዲሰጡን እንጠይቃለን፡፡" በማለት ተናገረ፡፡

ፓትሪያርኩም ወደሌሎቹ ጳጳሳት እየተመለከቱ መጀመሪያ በተፈቀደው መሠረት እንዲከናወን መፍቀዳቸውን ከገለጡ ኋላ እሳቸው ወደ ቀብሩ እንደማይሄዱ ገልጠው፤ መሄድ የሚፈልጉ ካሉ ግን እንደማይከለከሉ ተናገሩ፡፡ ከዚህ በኋላ ፓትሪያርኩ ከቆሙት ሰዎች መካከል ሙሉ ልብስ ለብሶ ወደ ቆመ አንድ ጐልማሳ እየተመለከቱ፤"አንተ የተቋረጠው ሥራ እንዲቀጥል መመሪያ ስጥ፡፡" አሉት፡፡ በኋላ ለማረጋገጥ እንደሞከርኩት ይህ ሰው በደብረ አሚን ተክለሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን ውስጥ በጸሐፊነት የሚያገለግል እንደነበረ ተረድቻለሁ፡፡ ይህ ፈቃድ ከተገኘ በኋላ የተቋረጠው የመቃብር ማዘጋጀት ሥራ ቀጠለ፡፡ ሆኖም ግን ሥራውን እየሠሩ የነበሩት ሰዎች ከፍተኛ የሆነ መሽማቀቅና ፍርሐት ይታይባቸው ነበረ፡፡ በዚሁ ፍርሐታቸው ምክንያት በተገቢው ጥልቀትና ስፋት ሳያዘጋጁት በቃ ጨርሰናል ብለው አቆሙ፡፡ ሰዎቹ ሲሰሩ የነበረበት ሁኔታ ሲታሰብ አንዳች የሚያስፈራራቸው ድብቅ ኃይል እንደነበረ ለመገንዘብ በጣም ቀላል ነበረ፡፡ ሁሉን ቻይ የሆነው አምላክ እግዚአብሔር ምሥጋና ይድረሰውና በዚያም በዚህም ተብሎ በሚቻለው ደረጃ ዝግጅቶች ሁሉ ተከናወኑ፡፡

በዚያው ዕለት እየታተመ የሚወጣው "ሪፖርተር" ጋዜጣ "የተሰም ቀንድ ተሰበረ" በሚል ርእስ የአባቴን ግረፍ በተመለከተ መታወቅ አለበት ብሎ የተዘጋጀበትን ጽሑፍ ከፎቶ ጋር በማስተባበር በአገሪቱ ከሚገኙ የመገናኛ ብዙኃን ሁሉ ግምባር ቀደም ሆኖ ለኢትዮጵያ ህዝብ አሳወቀ፡፡ በውጪ አገር ከሚገኙ መገናኛ ብዙኃን ደግሞ የአሜሪካ ሬዲዮን የአማርኛ ፕሮግራም የቀደመ አልነበረም፡፡ በቀደመው ምሽት የአሜሪካ ሬዲዮ ስለ አባቴ ግረፍ ያስተላለፈውን በመስማት ያዘኑና የደነገጡ እጅግ ብዛት ያላቸው ሰዎች ከአገር ውስጥና ከውጪ በመደወል የዜናውን ትክክለኛነት ለማረጋገጥ ስልክ ይደውሉ ነበረ፡፡አብዛኛዎቹ ደዋዮች እየቦሁ የሚያለቅሱ ነበሩ፡፡ ብዙዎቹም የአባቴ መሞት ለቤተ ክርስቲያን ታላቅ ጉዳት መሆኑን ደጋግመው ይናገሩ ነበር፡፡ በተለይ ከአገር ውስጥ ይደውሉ የነበሩ ሰዎች ትክክለኛውን የቀብር ቀንና ሰዓት

ጭምር ነበር የሚጠይቁት፡፡ ከውጪ አገር ከደወሉ ሰዎች መካከል በቀብር ሥነ ሥርዓቱ ላይ መገኘት ስለሚፈልጉ ቀኑ እንዲራዘም የጠየቁም ነበሩ፡፡ ወሬው ዘግይቶ በመስማቱ እንጂ ያረፈው ቀደም ብሎ መሆኑን እየነገርን ከሐሙስ በኋላ ለማቆየት የማንችል መሆናችንን በማስረዳት ይቅርታ የጠየቅናቸው አሉ፡፡

በስልክም ሆነ አቤት በመምጣት ኀዘኑን የገለጠው ህዝብ ያሳይ የነበረው መሪር ሃዘን እጅግ በጣም ልብ የሚነካ ነበረ፡፡ ቀደም ብዬ እንደገለጥኩት በወደቀብኝ የቤተሰብ ኃላፊነት ምክንያት የግል ኀዘኔን ውጬ ከእኅት ከወንድሞቼ አምርረው የሚያለቅሱትን በማረጋጋት ከገርና ከውጪ እየደወሉ እዬዬ የሚሉትንም በማጽናናት ረገድ ከእነሱ እኔ ጠንክሬ የተገኘሁበትን ሁኔታ አሁን ላይ ሆኜ ሳስበው በጣም ይገርመኛል፡፡ ወደ ኋላ ብዙ ዓመታት እየመለሰኝ ገና ሰገና አንድ ቀን አባቴ ይሞትብኛል ብዬ እያሰብኩኝ አለቅስበት የነበረውን የልጅነት ዘመኔንም ጨምሮ ያስታውሰኛል፡፡

ልጅ ሳለሁ ለአባቴ ካለኝ ፍቅር የተነሣ ይመስለኛል እንቅልፍ ሲወስደው እንኳ የሞተ እየመሰለኝ እጨነቅ ነበረ፡፡ አንዳንድ ጊዜ ወደ ተኛበት ጠጋ ብዬ ትንፋሹ አለ ወይስ የለም ብዬ የማረጋግጥበት ጊዜም ነበረ፡፡ የልጅነት ሕልሞቼ በብዛት በአባቴ ሞትና በእኔ ለቅሶ የተሞሉ ነበሩ፡፡ ነፍስ ካወቅኩ ወዲህ ሕልሞቼ ቢቀንሱም ለአባቴ ያለኝ ስስት ገደብ ስላልነበረው አባቴ ራሱ ስራዬ ብሎ ይህን ጠባዬን እንድሰውጥ ይመክረኝና ይገሥፀኝ ነበረ፡፡ በአንድ ወቅት፤

"ሥምረት ሃይማኖት የለሽም፡፡ ሃይማኖት ይኑርሽ፡፡ "ሃይማኖት በሥጋዊ ዓይኖች የማይታየውን ማመን፤ ያመኑትንም መታመን ነው፡፡ የመንግሥተ ሰማይን ተስፋ ካመንሽ ሞትን ትንቂያለሽ፡፡ ሞትን ድል የነሣው ሕያው አምላክ ኢየሱስ ክርስቶስ ያጽናሻል፡፡" ሞትን ድል የነሣው ሕያው አምላክ ኢየሱስ ክርስቶስም ያጽናሻል፡፡" ብሎ ተናግሮኛል፡፡ ከዚያ ቀን ጀምሮ "ሥምረት ሃይማኖት የለሽም፡፡"ብሎ የተናገረኝ ቃል አስደንግጦኝ ስለነበረ "በሃይማኖት ጸንቼ ሞትን እንድንቅ ረድቶኝ ይሆን?" ብዬ ራሴን በራሴ እጠይቃለሁ፡፡ አባቴ

አንድ ቀን መሞቱ እንደማይቀር አምኜ በመቀበሌ ሲሞት የት ቢቀበር እንደሚመርጥ እስከ መጠየቅ ደረስኩኝ፡፡

አባቴ በቃል ካስተማረኝ በተጓዳኝ በሕይወቱ አማካይነት የተማርኳቸው የሃይማኖት ትምህርቶች ስለ ሃይማኖቴ ጠለቅ ብዬ እንዳውቅና በተለይም የመንፈሳዊ ሕይወትን አሠራር እንድረዳ በጣም ጠቅሞኛል፡፡ እግዚአብሔርን በሃይማኖት እንዳየው ረድቶኛል፡፡ ቀደም ብዬ የገለጥኳቸውንና ይፋ ያላወጣኋቸውን በርከት ያሉ መንፈሳዊ ምስጢሮች ለመገንዘብ እንደመቻሌ መጠን አባቴ ከዚህ ዓለም ሲለይ ምን ያህል ክብር እንደተሰጠው በግልጽ ማየቴም ስለ ሞት የነበረኝን ፍርሀት የገፈፈልኝ ይመስለኛል፡፡ ይህ በመሆኑ ምክንያት እንደ ብዙ ሰው የምቆጥረው ብርቱና ድንቁ የነበረው አባቴ ሲለየኝ በመጨረሻዎቹ ቀናቶቹ በሃይማኖት ያየኋቸው ክብሩና የድሉ መገለጫ ምልክቶች ሞትን ስላበናቁኝ የራሴን ኀዘን ረስቼ ሌሎችን ለማጽናናት ብርታት አገኘሁ፡፡

ረቡዕ ዕለት ወደ ማታ ጀምሮ ሁሉም ዝግጅት በተያዘለት ቅደም ተከተል መሠረት ተከናወነ፡፡ የቀረ ነገር ቢኖር ሐሙስ ከካናዳ የምትመጣውን እህቴን ጽዮንን መጠበቅ ብቻ ነበረ፡፡ በዚያን ዕለት ምሽትና ሌሊት ከማዝት ነጻ የነበሩ ካህናትና የቤተ ክርስቲያን አገልግሎት የሚያውቁ ሰዎች ጸሎተ ፍትሐት አከናወኑ፡፡ ሌሊቱ አለፈ፡፡ ሐሙስ ደረሰ፡፡ ሐሙስ ጠዋት ረፋዱ ላይ ጽዮን መጣች፡፡ የሷን መምጣት ተከትሎ ብዙ ተለቀሰ፡፡ ግቢ ውስጥ የተተከለው ድንኳን በቂ እንደማይሆን የተረዱት የዝግጅቱ ተሳታፊዎች ሌላ ተጨማሪ ድንኳን ከግቢው ውጪ ጣሉ፡፡ ከግቢው ተርፎ ከወጪ የቆመው ሰው ማረፊያ አገኘ፡፡ የጽዮንን መምጣት መነሻ በማድረግ ተጋግሎ የነበረው ለቅሶ ጋብ ሲል ባሕታዊ አምኃ ኢየሱስ መጡ፡፡ ባሕታዊ አምኃ ኢየሱስ በጉልህ በወረቀት ላይ የተጻፈ የግጥም ጽሑፍ ይዘው ነበረ፡፡ በግልጥ የሚታይ ቦታ ላይ እንዲለጠፍ ስለጠየቁ በአባቴ ጸሎት ቤት በር ላይ ተለጠፈ፡፡ ግጥሙ ከዚህ በታች የሰፈረው ነው፡፡

ዐበር ሰዎች ሞተው ተቀበሩ ዛሬ፣
ድጓ፣ ጾመ ድጓ፣ ብሉይና ሐዲስ፣
ቅኔና አቋቋም መጻሕፍተ ሊቃውንት፣
እንዲሁም ቅዳሴ፣ መዋሥእት፣ ዝማሬ፡፡

ከአገር ውስጥና ከውጪ የሚደወለው ስልክ እጅግ በርካታ ነበረ፡፡ ኀዘኑን ለመግለጥ ወደ ቤት የመጣው ሕዝብ ከግቢውም ሆነ ከግቢ ውጪ ካለው ቦታ ጋር ፈጽሞ የሚመጣጠን አልነበረም፡፡ ወደቤታችን የሚያደርሱ መንገዶች ሁሉ ተዘጋግተው እንደነበረ በጊዜው የነበሩ ሰዎች ነግረውኛል፡፡ ወደ ቀትር ሰዓት ላይ በተከታታይ የተደወሉ የስልክ ጥሪዎች የቀብሩ ሥነ ሥርዓት በተክለ ሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን እንደሚፈጸም ሰምተው ከመጡ በኋላ ሁለቱም የቤተ ክርስቲያኑ በሮች ዝግ ሆነው መገኘታቸውንና በሮቹን የሚጠብቁ ዘበኞችም በዚያ የሚደረግ የቀብር ሥነ ሥርዓት እንደሌለ እንደነገሯቸው ገለጡልን፡፡ እኛም በሁኔታው በመደናገጥ ወደ ቤተ ክርስቲያን ሰው ብንልክ ሕዝቡ በበሮቹ መዘጋት ተበሳጭቶ ባሳየው ቁጣና ተቃውሞ የተነሣ ዘበኞቹ በሮቹን ለመክፈት መገደዳቸውን ሰማን፡፡ ወደ ቀብሩ ሥፍራ ለመውጣት እየተዘጋጀን ሳለ በቤተ ክርስቲያኑ ዓውደ ምሕረት ላይ ለሚፈጸመው የሽኝት ሥነ ሥርዓት የሚያገለግል የድምጽ ማጉያ እንዲሰጡ የተክለ ሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን ባለሥልጣናት ሲጠየቁ ፈቃደኞች አለመሆናቸው ተሰማ፡፡ ከዚያም በአስቸኳይ በአካባቢው ሊገኝ የሚችል ማንኛውም ዓይነት የድምጽ ማጉያ እንዲፈለግ ተደረገና አንድ የዕድር መልፈፊያ ድምጽ ማጉያ በኪራይ ተገኘ፡፡

ይህ ከሆነ በኋላ የቀብር ሥነ ሥርዓት የሚፈጸምበት ሰዓት ደረሰና ጉዞ ወደ ተክለሃይማኖት ቤተ ክርስቲያን ተጀመረ፡፡ የአባቴ አስከሬን የተሸፈነው እሱ በሚወደው አሸናፊው የይሁዳ አንበሳ ምስል ባለበት የኢትዮጵያ ሰንደቅ ዓላማ ነበረ፡፡ጉዟችን በበርበሬ በረንዳ በኩል ወደ ቤተክርስቲያኑ በሚያደርሰው መንገድ በኩል ነበረ፡፡ በመንገዱ ላይ ያጀበ የነበረው አዘንተኛ እጅግ ብዙ ቢሆንም የአባቴን አስከሬን ከያዘው መኪና ራቅና ኋላ ስንጓዝ ለነበርነው የቤተሰብ አባላት በቂ መተላለፊያ እየተፈጠረልን ከአደባባዩ ደረስን፡፡ አደባባዩ ዙሪያ ከበድ ግፊያ

ገጠመን፡፡ በአባቴ ህልፈተ ሕይወት ያዘነው ህዝብ መኪናውን እንቆ ይዞ ያስቅስ ነበረ፡፡ በከፍተኛ ግፊያ አደባባዩን ካለፍን በኋላ ወደ ቤተክርስቲያኑ ምድረ ግቢ ዘለቅን፡፡ በግቢው ውስጥም እጅግ ከፍተኛ የህዝብ መጨናነቅ ነበረ፡፡ ወደ ቤተክርስቲያን ስንገባ ህዝቡ የተቀበለን በከፍተኛ ዋይታና ለቅሶ ነበር ፡፡ የህዝቡ ኡኡታና ጩኸት እያስተጋባ በቤተ ክርስቲያኑ ዙሪያ ኡደት ከተደረገ በኋላ የአባቴ ግብዓተ መሬት ተፈጸመ፡፡ ምንም እንኳ ወቅቱ የነሐሴ ክረምት ቢሆንም ዝናብ አላወከንም፡፡

ከግብዓተ መሬቱ ፍጻሜ በኋላ በዓወደ ምሕረት ላይ በተገኙ ወዳጅ ዘመዶች አማካይነት በጽሑፍ የተዘጋጀው የአባቴ የሕይወት ታሪክ ተነበበ፡፡ የአባቴን ታሪክ ያነበቡት ክቡር አቶ ገበየሁ ፈረደና ሊቀ ኀሩያን በላይ መኰንን የቆሙት አባቴ ለብዙ ዓመታት ባስተማረበት አውደ ምሕረት ላይ ነበረ፡፡ ለሠላሳ ዓመታት ያህል ወንጌልን በሰበከበት፣ ውዳሴ ማርያምን በተረጐመበት ዓውደ ምሕረት ላይ የሱን የሕይወት ታሪክ ለማንበብ ያህል የሚያገለግል የድምፅ ማጉያ ከቤተ ክርስቲያን ሊገኝ ባለመቻሉ ብዙዎች በሁኔታው አዝነውና ተብሰልስለው ነበር፡፡

ከወጣትነት ዕድሜው ጀምሮ ሙሉ ዕድሜውን ያገለገላት፣ ተሰምቶ በማይጠገበው አንደበቱ እያስተማረ ብዙ ሺህ ምእመናንን በእናት ቤተ ክርስቲያናቸው እምነት ያጸናላት፣ የቅድስቲቱን አገር የኢትዮጵያንና የሕዝቧን ታላቅነት አፍታቶና አብራርቶ ያስተማረላት፣ የእመቤታችንን የቅድስት ድንግል ማርያምን ውዳሴና ቅዳሴ የተረጐመላት፣ "ስንዱ እመቤት፣ እጥፍ ድርብ እናት" እያለ ያሞግሳት፣ ክብሯን፣ ነጻነቷን፣ ቀኖናዋንና ሥርዓቷን ከሚጋፉ ሁሉ ጋር የተፋለመላት፣ ክርስቲያኖች ይልቁንም የሃይማኖት አባቶች ለአምባገነኖች መንበርከክ እንደሌለባቸው ተምሳሌት ሆኖ ያስተማረላት፣ ቅድስት ቤተ ክርስቲያን በልዩ ሁኔታ ሲያገለግላት የኖረውን አባቴን በልዩ ሁኔታ ነበር የተቀበለችው፡፡ በመጨረሻም "ምርጢቱ እያለ በሚያሞግሳት" በአገሩ በኢትዮጵያ አፈር ውስጥ በክብር፣ በግርማና በሞገስ ዐረፈ፡፡

ከተለያዩ ድረ ገጾችና በቀብሩ ጊዜ ከተገኙ ሰዎች ግምት እንዳገኘሁት ከሆነ በዚያን ቀን አባቴን ለማክበርና ለመሰናበት የወጣው ሕዝብ ከሃያ አምስት እስከ ሠላሳ ሺህ ተገምቷል፡፡ ድምጽ ማጉያ በተከለከለበት ዓውደ ምሕረት ላይ የተነገረው የሕይወት ታሪኩ አንጸባራቂ ነበረ፡፡ ዓውደ ምሕረቱን ከበው የቅኔ ዝናብ ሊያወርዱ የነበሩት ሊቃውንት እጅግ ብዙዎች ነበሩ፡፡ በዓውደ ምሕረቱ ላይ ሰቀረቡት ቅኔዎች ማሳረጊያ የተደረገው የሊቀ ኀሩያን በላይ መኰንን የአማርኛ ቋንቋ ቅኔ ነበረ፡፡ የቅኔው ርእስ "እናቴን በጥያቄ" የሚሰኝ ሲሆን እንደሚከተለው ይነበባል፡፡

እናቴን በጥያቄ

እስቲ ንገሪኝ ኢትዮጵያ?
እስቲ ንገሪኝ እማማ?
እስቲ ንገሪኝ ጉጃም?
እስ ንገሪኝ ዲማ?
ምሰሶው ከወደቀ የታሪካችን ማማ፣
በሞት አድፍ ከነተበ የኛነታችን ሸማ፣
እንደበተ ርቱዑን እያሌውን ካጣንማ፣
ጥያቄ ለማን እናቅርብ፣ ታሪክሽን ከማን እንሰማ?
የዘመን መስወጫ ዕንቁጣጣሽ ሲመጣ
"ኢዮሃ አበባዬ" ብለን ለደመራሽ ስንወጣ
"ወረደ ወልድ" እያለንም ወደ ከተራ ስንወጣ
ማን ይንገረን የነበረ ማን ያስተምረን ከት መጣ?
አለቃ እያሌው ታምሩ ካልተገኘ በጉባኤ
የውጪው ማስሚዲያ ዶቼቬሌ ቪኦኤ
ማንን ጠየቆ ይዘግብ የኛና የትንግሌ
እስቲ ንገሪኝ እማዬ?
የሦስት ሺህ ዓመት ታሪክሽን እንደ ጁሊያን ቁጥር
በባሕረ ሐሳብ አትቶ በአቆጣጠር ተምር
ታሪክ ከታሪክ አጣቅሶ መጽሐፍ ከመጽሐፍ አመሳክር
ሊያስረዳን ወግ ባሕልሽን እንጠርጥር

የታላቁ ሊቅ ያ አንደበቱ ታስር
በእምአትሽ ዋዜማ
ከሚሊኒየም ከተማ
አራት ዐይናውን እያሌው ካማንማ
ምንን ባተልን እማማ?
የምስተኛውን እመአት ዋዜማ ቃኝተው ሳይመሩ
"ኀመደ ዓመት ለባርኮን ሳይቃኙ ሳይዘምሩ
"መስቀል አብርሮ" ብለው ችቦ ደመራ ሳያበሩ
እነ ሎሬት ጸጋዬ አለቃ እያሌው ታምሩ
የሺህ ዓመት ኪላሽን ድንበሩን ሳይሻገሩ
ምነው ፈጠን ባሉሩ?
ምነው ክንፉ አየሩ?
እም እማማ ተስፋ ቢስ ነህ ባትዪኝ
እንደማሪኩ ፈላጩ እንደዲዮጋን ፈራሁኝ
ያበራ ሦስት ወራት ጸጋሽን ባትረሺውም ረስተሽ
በዘራራ የቀትር ፀሐይ ሽማና ጩፍ አብርተሽ
ሰው አፋልጉኝ እንዳትዪ ወደመርካቶ ገብተሽ
እውነቴን ነው ፈራሁልሽ ፡፡
ይልቅስ!
እንደ ጥንቱ እጆችሽን ዘርግተሽ
ወደ ፈጣሪ ጸልዪ ተተኪ ሰው ቢሰጥሽ
አሊያማ
በእምአትሽ ዋዜማ
በሚሊኒየም ከተማ
አራት ዓይናውን እያሌውን ካማንማ
ምንን ባተልን እማማ?

ፍቅሮ አድናቆት፣ ቁጭት፣ ቁጣና ኀዘን የቀሰቀሰው የቅኔ ማዕበል እንዲገታ ከተደረገ በኋላ እኔ ቤተሰባችንን በመወከል ንግግር እንዳደርግ ስለተጠየኩኝ አጠር ያለ ንግግር አደረግኩኝ፡፡ ከዚያ በፊት ያንን ያህል ብዛት ያለው ሕዝብ ፊት ቆሜ ተናግሬ ባላውቅም ውስጤ ብዙ አልተረበሸም፡፡ እንዲያውም ለቀቀን ሆኖብኝ የነበረው የአባቴ ማረፊያ

ሥፍራ ነገር የመጨረሻ ማረፊያ በማግኘቱ ሌላው ሰው ሊረዳው የማይችለው እኔ ብቻ የማውቀው የእፎይታ ስሜት ውስጥ ነበርኩኝ፡፡

ንግግር እንዳደርግ ስጠየቅ በቅድሚያ የተዘጋጀሁበት ነገር ስላልነበረ ምን መናገር እንዳለብኝ እርግጠኛ አልነበርኩም፡፡ ሆኖም ግን ቢያንስ ቢያንስ እንደዚያ በነቂስ ወጥቶ ለአባቴ ያለውን ፍቅርና አክብሮት የገለጠውን ሕዝብ ለማመስገን ያህል ቃላት እያጣም ብዬ ወደ መነጋገሪያው ቀረብኩኝ፡፡

ሕዝበ እሥራኤልን ከግብጽ እየመራ ያወጣቸውና በመንገድ የቀረውን ሙሴን እንደተካው እንደ ኢያሱ ያለ መሪ እንዲሰጠን ወደ እግዚአብሔር መጸለይ እንደሚገባ በመጥቀስ እግዚአብሔር ለቤተ ክርስቲያን እውነተኛ መሪ እንዲሰጥ በፍጹም ልብ እያዘኑ መጸለይ አስፈላጊ የመሆኑ አስፈላጊነት ለጊዜው ስለታየኝ ይህንኑ በመጥቀስ አጭር ንግግር አደረግኩኝ፡፡ በተጨማሪም በዚያ ለተገኙ የኀዘናችን ተካፋዮች ልባዊ ምስጋናዬን አቀረብኩኝ፡፡ ከዚያም ኀዘንተኛው ቤተሰብን እየተሰናበተ መልስ ወደ መኖሪያ ቤት ሆነ፡፡

አባቴና ትዝታዬ

ከቀብር መልስ ወደቤት ተከትሎ ከመጣው ሕዝብ ጋር አብረው የነበሩ አንድ አዛውንት ሰው ከግቢ ውጪ የተተከለውን ድንኳን አልፈው ግቢ ውስጥ ወደነበረው ድንኳን አለፉ፡፡ ዘለግ ያለ ቁመና ፣ሙሉ ለሙሉ የነጣ ጸጉርና ቀላ ያለ የፊት ቀለም የነበራቸው ሰው እጅግ በጣም የሚያባባና የሚያስለቅስ ቅላጼ ባለው እንጉርጉሮ እያዜሙ ሙሾው ያለቅሱ ነበረ፡፡ ወዲያ ወዲህ እየተንጎራደዱ ብዙ አለቀሱ፡፡

ከድንኳኑ አልፈው ወደ ቤት ገቡ፡፡ በሳሎንና በምግብ ቤቱ መካከል እየተንጎራደዱ ብዙ አለቀሱ፡፡ እንጉርጉሯቸው በግጥም የታጀበ ነበረ፣ ከግጥሞቻቸው መካከል የሚከተለውን አስታውሳለሁ፡፡

አትቅበሩት ተውት ጣሉት ከመንገዱ፣
ሊቅ አያሌው ይሄው አያሉት ይሂዱ፡፡
አፈር መልሱ እንጂ ድንጋይ ለምናችሁ፣
የቀለም ቀንድ ነው ትሰብሩታላችሁ፡፡
እንግዲህ መቃብር በርትተህ ተማር፣
መጥቶልሃልና የመጽሐፍ መምህር፡፡
መጥቶልሃልና የድጓው መምህር፡፡
መጥቶልሃልና የቅኔው መምህር፡፡

የአዛውንቱና ቀብር ላይ ለመድረስ ሳይችሉ ቀርተው ዘግይተው ወደ ቤት የመጡ ሌሎች ኀዘንተኞች የጀመሩት ለቅሶ በግድ እንዲቆም ተደረገ፡፡ የተዘጋጀው የፀበል ጸዲቅ መስተንግዶ ለለቀስተኛው ከቀረበ በኋላ ግፊያውና ሁካታው ቀነስ አለ፡፡

በዚህ መሀል የአሜሪካ ሬዲዮ ጋዜጠኞች የሆኑ አንድ ወንድና አንዲት ሴት ሊያነጋግሩኝ ስለፈለጉ ከግቢ ውጪ ወደ ተተከለው ድንኳን አስጠሩኝ፡፡ላቀረቡልኝ ጥቂት ጥያቄዎች መልስ ሰጥቻቸው ሄዱ፡፡ እነሱን ካሰናበትኩኝ በኋላ የቆየሁት ከግቢ ወጪ በተተከለው ድንኳን ውስጥ ነበረ፡፡ ከቤተ ክርስቲያን ተከትሎን የመጣውን ኀዘንተኛ

ስናሰናብት ቆይተን ሰዉ ቀነስ ሲል ወደ ግቢ ገባን፡፡ ወደ ምድረ ግቢው ስንዘልቅ ዓይኔ ፊት ለፊት ከሚታየው ከአባቴ ጸሎት ቤት በር ላይ ዐረፈ፡፡ ከበሩ ላይ ባሕታዊ አምኃ ኢየሱስ የለጠፉት ጽሑፍ ይታይ ነበረ፡፡ "ዐስር ሰዎች ሞተው ተቀበሩ ዛሬ" የሚለው የመጀመሪያው ስንኝ ለቤተክርስቲያንና ለምእመናን ብቻ ሳይሆን ለእኔ በግሌ ብዙ ትርጉም ነበረው፡፡

ዓይኖቼን ከጽሑፉ ላይ ሳልነቅል ወደ ጸሎት ቤቱ አቅጣጫ ተራመድኩኝ፡፡ የባህታዊው ግጥም የተለጠፈበትን በር አልፌ ገባሁ፡፡ ለእኔ በግሌ የአንድ ብዙ የነበረውን አባቴን ዳግም እንደማላየው ሳስብ ከፍተኛ ሰቀቀን ተሰማኝ፡፡ ምድረ ግቢውን ሳቋርጥ፣ ጉንጮቼን ግንባሩንና እጆቹን ስስም፣ የጸሎት ቤቱን በር ሰቀስታ አንኳኩቼ ለከፍት፣ "እንደምን ሰነበትክ አባዬ!" ብዬ ሰላምታ ላቀርብለት፣ ድምጼን ሲሰማ ከተቀመጠበ ተነሥቶ "እንደምን ሰነበትሽ እመቤቴ?" ሲለኝ፣ ጉንጮቼንና ግምባሬን ሲስመኝ፣ "እመቤቴ ነዪ እዚህ እረፍ በዪ" ብሎ የራሱ ወንበር ሲለቅልኝ ፊቴ ላይ ድቅን አለብኝ፡፡ገና ከመቀመጤ 'ምግብና መጠጥ አምጡላት' ብሎ የእናቴን ሚና ሲሻማ፣ 'አባብዬ! አልራበኝም' ስለው፣ 'በእናት እጅ ለተሠራ ምግብማ ቦታ አይጠፋም' እያለ ሲያቃልደኝ ገጽታው ታየኝ፡፡ ድምጹ ተሰማኝ፡፡ እከባሪዬንና አፍቃሪዬን አባቴን ከዚያ ቀን በኋላ በዚያ ቤት እንደማላገኘው ውስጤ ሲነግረኝ ሞቱ እንደ አዲስ አስደነገጠኝ፡፡ በአባቴ ጸሎት ቤት ውስጥ በተነጠፈው አጐዛ ላይ በግንባሬ ተደፍቼ ተንሰቅስቄ አለቀስኩኝ፡፡

በዚያች ጠባብ የጸሎት ክፍል ውስጥ ተቀምጬ ላለሁ የግል ሀዘኔን ለደቂቃዎች ዘነጋሁ፡፡ ያለ እንዳች ሰበብ ሙሉ ሕይወቱን ስለ ሰጣቸው ስለ እንቱና ስለሃይማኖቱ ስለነበረው ጥንቃቄ አሰላሰልኩኝ፡፡

አባቴ ከቤተክህነት አገልግሎት ታግዶ በቤት ውስጥ ግዞት በነበረበት ዘመን ብዙ ሰዎች ለብቻችን መንፈሳዊ አገልግሎት የምናገኝበት ቤተ ክርስቲያን እናቋቁም ሲሉት የሰጠው መልስ ትዝ አለኝ፡፡ ይህን ሃሳብ አጥብቆ ይቃወመው ነበር፡፡ "ከዚህ ቀደም ቤተ ክርስቲያንን በተለያየ ሰበብ የከፋፈሏት ሰዎች የፈጠሩባት ህመም እንቦ እኔ ሌላ ህመም

አልተከለባትም፡፡ አለቦታቸው ገብተው ከነባራቱ ቤተክርስቲያን ቀኖናና ሥርዓት ውጪ እያራመዱ የሚያውኩንን አስወጥተን ወደቤታችን መግባት እንጂ የራሳችንን ቤት ለሌሎች አስረክበን ሌላ መቋቋም አይገባንም፡፡ " በማለት አጥብቆ ይቃወም ነበረ፡፡በዚህ ጥብቅ አቋሙ መሠረት የተገነጠለች ሌላ ቤተ ክርስቲያን እንዳትፈጠር አድርጓል፡፡

አባቴ እንኳን ቤተ ክርስቲያን፣ ማንኛውም ስለ ቤተ ክርስቲያን ተልዕኮ መፋጠን የሚሠራ ሁሉ በአንዲት በቤተክርስቲያን የአስተዳደር መዋቅርና በአንድ ቅዱስ ሲኖዶስ ሥልጣን ሥር ብቻ ራሱን ማስገዛት አለበት፡፡ ከመተባበር ጥንካሬ፤ ከመበታተን ድክመት እንደሚመጣ በማሳሰብ ደጋግሞ አስተምሯል፡፡ ከቅዱስ ሲኖዶስ እስከ አጥቢያ ቤተ ክርስቲያን በተዘረጋው መዋቅር ሥር የሥራ ድርሻ የተሰጠው ሁሉ ራሱን የአንዲት ቤተ ክርስቲያን ሀዋስ አድርጎ በመቀበል ለቤተክርስቲያን ልዕልና መሥራት ይገባዋል፡፡ የተለያዩ ግለሰቦችንና ማኅበራትን እየተከተሉ እኔ የክርስቶስ ነኝ፣ እኔ የጳውሎስ ነኝ፣ እኔ የአጵሎስ ነኝ ማለት ግን ውሎ አድሮ ጠንቅ ይፈጥራል ይል ነበረ፡፡

አባቴ በወጣትነቱ ይመኘው የነበረው በገጠር ተቀምጦ፣ ወንበር ዘርግቶ፣ የቅኔ ወይም የዜማ ወይም የመጻሕፍት...ወዘተ መምህር የመሆን ሃሳብ ተፈጽሞ ቢሆን ኖሮ በቁጥር የሚተመኑ ተማሪዎችን ብቻ አስተምሮ በማለፍ ይወሰን ነበረ፡፡ ነገር ግን እንደ እግዚአብሔር ፈቃድ በከተማም በገጠርም ለሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ምእመናን አስተማሪ እንዲሆን እግዚአብሔር ስለፈቀደለት በቁጥር የማይመጠን ብዛት ያላቸውን ምእመናን ለማስተማር ቻለ፡፡ በማንኛውም ጊዜና ቦታ ያስተማራቸው ምእመናን የተገነጠለ ቡድናዊ ዝንባሌ እንዳይኖራቸው አጥብቆ ይጠነቀቅ ነበረ፡፡ ከስድሳ ዓመታት ላላነሰ ዘመን ሠርቶ በአረጋዊነት ዘመኑም እንኳ ሳይቀር አገሩን ወገኑንና ቤተ ክርስቲያንን ስለማገልገል የማይደክመው ነበረ፡፡ በውጪ ከሚኖሩ ኢትዮጵያውያን ለአንድ ተማሪው በጻፈው ደብዳቤ ላይ እንደገለጸው፤

• ....ከእስራኤል አበው አንዱና የኢያሱ ጓደኛ የነበረው ካሌብ፤ 'ዛሬም እንደ ልጅነቱ ሀገሬን ለማገልገል ዝግጁ ነኝ፤' እንዳለው ኹሉ፤

እኔም እንዲኹ እላለኹ። ዛሬም አገሬን ለማገልገል፥ የተበተኑትን ኢትዮጵያውያን ለማጽናናት፥ መንፈሳዊ ትጥቅ ለማስታጠቅ በዚኽ የሽምግልና ዕድሜዬ ዝግጁ ነኝ። አልችልም እንጂ የሚቻል ቢኾን በያሉበት በመካከላቸው ተገኝቼ በቃል፥ በንግግር ባጽናናቸው ደስ ይለኝ ነበር። ይኽ ባይኾንልኝም እስከ መጨረሻ ሕይወቴ በመጻሕፍቶቼ ላጽናናቸው እታገላለኹ። ...." ብሎ ነበር፡፡

በዚህ አቋሙ ምክንያት ታሞ በተኛባቸው በመጨረሻዎቹ ቀናቶቹ እንኳ ሳይቀር ሊጠይቁት ይመጡ የነበሩ ወገኖችን ሁሉ ይመክራቸው የነበረው ስለ ህመሙ ሳይሆን ስለ አገርና ቤተክርስቲያን ጉዳይ ነው፡፡ ደጋግሞ ይናገር የነበረውም "ስለ ቤተ ክርስቲያን ተነጋገሩ፡፡ ስለ ኢትዮጵያ ጸልዩ፡፡" እያለ ነበር፡፡

በእነዚያ ቀናትና ሰአቶች ያየሁትንና የሰማሁትን መልሼ አሰብኩት፡፡ ወደ ዘለዓለማዊው መንግሥት የተሸጋገረበት መንፈሳዊ ድልድይ ያለ እንዳች ብዥታ ታየኝ፡፡ ልዩ በሆነ የተመሰጠ መንፈስ ውስጥ ሆኖ "ስለ ቤተ ክርስቲያን ጉዳይ ወደ እስክንድርያ ተጠርቻለሁና መሄዴ ነው፡፡ ነጭ ልብሴን አልብሱኝ፡፡" እያለ የተናገረውም በድጋሚ በሀሊናዬ ውስጥ ደወለ፡፡ "ሃይማኖት በሥጋዊ ዓይኖች የማይታየውን ማመን፤ ያመኑትንም መታመን ነው፡፡ የመንግሥተ ሰማይን ተስፋ ካመንሽ ሞትን ትንቂያለሽ፡፡ ሞትን ድል የነሣው ሕያው አምላክ ኢየሱስ ክርስቶስም ያጸናናል፡፡" በማለት ከብዙ ዓመታት በፊት የመከረኝ ምክር ደግሞ ተሰማኝ፡፡ ጸናሁ፡፡ በረታሁ፡፡ከተቀመጥኩበት ተነስቼ ሌሎች ሀዘንተኞችን ለማስተናገድ ከጸሎት ቤት ወደ ድንኳኑ ወጣሁ፡፡

ምዕራፍ ፳
ከመቃብር በላይ

"መሆን፣ ወይም አለመሆን"

ዓመት ምህረቱ ፲፱፻፹፯ ሲሆን ወሩ ጥር ይመስለኛል (እርግጠኛ አይደለሁም) አንድ ዕሁድ ቀን ክቡር ሎሬት ፀጋዬ ገብረ መድህን ወደ ቤታችን መጡ፡፡ ከአባቴ ጋር ቀጠሮ ነበራቸው፡፡ የቀጠሮው ምክንያት በሼክስፒር ተጽፎ በእርሳቸው የተተረጐመውን "ሀምሌት" የተሰኘውን ቴያትር በብሔራዊ ቴያትር ቤት ተገኝቶ እንዲያይ ባቀረቡለት ግብዣ መሠረት ወደ ብሔራዊ ቴያትር ይዘውት ለመሄድ ነበረ፡፡ ዓይነ ሥዉር ሰው ቴያትር እንዲያይ መጋበዝን ብዙ ሰው ሊያስበው የሚችል አይመስለኝም፡፡ እሳቸው ግን አሰቡት፡፡ አሰበውም አልቀሩም አባቴን ጋበዙት፡፡

አባቴ ደግሞ ቴያትር እንደምወድ ስለሚያውቅ በበኩሉ እኔን ጋበዘኝ፡፡ ከዚያ ቀን በፊት ሎሬቱን በዓይነ ሥጋ አይቻቸው ስለማላውቅ ከቴያትሩ ይልቅ እሳቸውን ለማየት ከፍተኛ ጉጉት አድሮብኝ ነበር፡፡ በቀጠሮ ሰዓታቸው መጡና ይዘውን ሄዱ፡፡ ዘወትር ከአዳዲስ ሰዎች ጋር ሲያስተዋውቀኝ እንደሚያደርገው ሁሉ ስለ እኔ መናገር የሚወዳቸውን በጐ ነገሮች ሁሉ ነገራቸው፡፡ ሠርጌ መድረሱንና በየካቲት መጀመሪያ ላይ መሆኑንም ነገራቸው፡፡ አባቴና እሳቸው ቅርበት ያለው ትውውቅና የተደጋገመ ግንኙነት እንደሌላቸው ባውቅም የሚነጋገሩት ግን በጣም እንደሚግባባና እንደሚተዋወቅ ሰው ነበረ፡፡ስለ ሠርጌ መድረስ ሲነግራቸው ሠርጉን ቢታደሙ ደስ እንደሚላቸው ነገሩት፡፡ በቃል ጋበዛቸውና የጥሪ ወረቀት እንደሚልክላቸው ነገራቸው፡፡

ብሔራዊ ቴያትር ደረስንና በኋለኛው በር በኩል ወደ ምድረ ግቢው ዘለቅን፡፡ አባቴን እሳቸው እየመሩት እኔም ከኋላ ከኋላቸው እየተከተልኩኝ ወደ አዳራሹ ገባን፡፡ ከፊት መቀመጫዎቹ በተያዘልን ተራ አባቴንና እኔን አስቀምጠውን ሄዱ፡፡ ቴያትሩ ሲተላለፍ አባቴ በሙሉ ንቃት ይከታተል ነበረ፡፡ እኔም የቴያትር ወዳጅ እንደመሆኔ መጠን ከልቤ ነበር የተከታተልኩት፡፡ የልዑል ሀምሌትን ገፀ ባህርይ ጌትነት እንየው፣ የኦፌ-ሊያን ገፀ ባህርይ ደግሞ ሙሉዓለም ታደሰ ተወኑት፡፡ ቴያትሩ ሲያልቅ አባቴ ንግግር እንዲያደርግ ሎሬት ፀጋዬ

ስለ ጋበዙት ስለ ቴያትሩ የተሰማውን ስሜትና በተለይም ደግሞ ስለ መሪ ተዋንያኑ ችሎታ ያደረበትን አድናቆት ገለጸ፡፡ በመጨረሻም በመጣንበት ሁኔታ ወደ ቤት ተመለስን፡፡ በመልስ ጉዟችን ወቅት አባቴና ሎሬት ፀጋዬ ስለ ቴያትሩ ይወያዩ ነበር፡፡ በተለይም "To be, or not to be ፡ መሆን፣ ወይም አለመሆን" በተሰኘው ታዋቂ የልዑል ሀምሌት አባባልና ከአባባሉ ባሻገር ባለው የሞት የሀይወትና የሃይማኖት አመለካከት ዙሪያ በመመርኮዝ ብዙ ተነጋገሩ፡፡ ያኔ የነበረኝን ስሜት ወደኋላ ተመልሼ ለማስታወስ ስሞክር ክርክራቸው ክብዶኝ እንደነበረ ቢሰማኝም የውይይታቸው ማዕከላዊ ሃሳብ ግን አንድን ዓላማ የሚመራ ዋና ገፀ ባህርይ የያዘውን ዓላማ ከግብ አድርሶ ወይም ሳያደርስ ቢሞት ዓላማውን ከማሳካት ረገድ ሊከተል በሚችለው ውጤት ላይ ያተኮረ ነበረ፡፡

ሎሬት ፀጋዬና አባቴ ከዚህ ዓለም የተሰዩት በአንድ ዓመት ተከታል የጊዜ ልዩነት ውስጥ ነው፡፡ ሁለቱ ታላላቅ ኢትዮጵያውያን በሀምሌት ቴአትር ምክንያት ያደረጉት ያ ውይይት ትዝ ባለኝ ቁጥር ከየግለሰባዊ ተልዕኳቸው አንፃር ያሳደሩት ተጽእኖና ከሞት በላይ ህያው የሆነው ስማቸው በዚያች ከላይ በጠቀስኳት ቀን ካደረጉት ውይይት አንፃር ሲታይ እንዴት ሊገመገም ይችል ይሆን? እነሱስ በዚያች ቀን ውይይታቸው ለአንድ አፍታ እንኳ ከሞታቸው በኋላ ሊሆን ስለሚችለው ነገር አስበው ይሆን እያልኩ አራሴን እጠይቃለሁ፡፡ ከዚያም የአባቴ ተጽዕኖ ትቶ ያለውን አሻራ ለመከተል እሞክራለሁ፡፡

አሻራ

አሻራ ልዩ መታወቂያም አይደለ? የአባቴ አሻራ የእሱ ብቻ ነው፡፡ አገርንና ሃይማኖትን መውደድ፣ ለወገን መቆርቆር፣ በተሰማራበት ሙያ ውስጥ ያለ የሙያተኛ ዘርፈችን ማወቅ፣ የሰብአዊ ወገኔል ችሎታና አስተዳደራዊ ችሎታን በተመለከተ አባቴ ከነበረው ችሎታ ውስጥ ሌሎች ወገኖች የሚጋሩት ይኖራል፡፡ የንጉሥታትን ጉልበትና የጎደለን ገርማ ባዶሌሩና ባያድሩ ያመነበትንና ሊሉ የፈለጉትን ፍርጥ አድርጎ ደፍሮ መናገርና ኢትዮጵያዊነትን አጠንክሮ መስበክ ግን የአባቴ መለያ አሻራዎቹ ይመስሉኛል፡፡

ባመለከት ጉዳይ ደፋር መናገሩን በተመለከተ ብዙ ተጽፏል ብዙ ተብሏል፡፡ "ግን ደፍሮ የሞላረ ግን ያርዳ የተባረ፡፡" እንዲል አባቴ ከዚህ ዓለም በሞት በተለየ ጊዜ አባቴን የሚያውቁ ሰዎ እርሱ የሚያውቁትን መስክረዋል፡፡ የተሰማቸውን በቃም ገልጠዋል፡፡ ከነዚህ መካከል የአማርኛ ሬዲዮ ማሰራጫ የአሜሪካ ድምጽ ከፍል ባልደረባ የመታሰቢያ መርሃ ግብር ላይ ቀርበው ሃሳባቸውን የሰጡ ከዞሬን ኢትዮጵያውያን የሰጡት ምስክርነት የሚከተለው ይመስላል፡፡

" የአለቃ ሞት ለኢትዮጵያውያን ይበልጥ ደግሞ ለኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ከፍተኛ ኀዘን ነው፡፡ ንግሥ ንግሥቱ ከሞቱ ወዲህ ትልቅ ብሔራዊ ኀዘን አድርጌ ነው የምገምተው፡፡ አለቃ የአገርም የሃይማኖትም ታላቅ ሕሊና ነበሩ ለማለት ይቻላል፡፡ በተለይ ባለፉት ፴ እና ፶ ዓመታት በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተ ክርስቲያን ለሀገር ደግሞ ከፍተኛ ትግል ያበረከቱ ራሳቸውም የሆኑበት አባትና በሞታቸውም ብዙ ነገር የምናጣ ነን፡፡ ለሕውነትና ለአንድነት የቆሙ ይልቁንም የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ትምህርት ቀናና በመጣሱ ብዙ ሲያገኙ፣ ብዙ ሲያስቅሱ፤ ተከታትዬአለሁ፡፡ የዛሬ ፲፰ እና ፲፱ ዓመት ገደማ የቤተ ክርስቲያኒቱ እምነት ተዛባ ብለው ወጥተው በዐደባባይ በድፍረት ፓትሪያርኩን በማውገዛቸው ፲፱ ልጆች ይዘው ብዙ መሥዋዕትነት መክፈል ነበረባቸው፡፡..." አቶ ሙሉጌታ ሉሌ

"ክቡር አባታችን አለቃ አያሌው ታምሩ ትልቅ ኢትዮጵያዊ ከመሆናቸው በላይ ትምህርታቸውን ለምኜ ነው እንጂ የማውቃቸው ከዚያ በፊት አላውቃቸውም ነበር፡፡ አባቸው የማይፈሩ ደፋር፤ ለመሥዋዕትነት የተዘጋጁ አስተማሪ ነበሩ፡፡ እስከ ዕለተ ሞታቸው ድረስ ስለ እውነት የሚናገሩ ነበሩ፡፡ እኔ እሳቸው የወሰዱትን እርምጃ ሁሉ በእውነቱ ሙሉ ለሙሉ በእምነት የምደግፈው ነው፡፡ እውነተኛ ሰው ስለሆኑ፡፡ በዚህ ወቅት የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ታላቅ ወንጌላዊ መምህር በማጣቷ ሁላችንም የተዘናጋተካፋይ ነን፡፡" ፕሮፌሰር ነቢያት ተፈሪ፡፡

"የድሮ ታላላቅ ሰዎችን መጽሐፋችን የቤተ ክርስቲያን 'ዐምደ ወድኣ' ይላቸዋል፡፡ 'ዐምዱ,ም በራቷም' ሲል ነው፡፡ መጽሐፈ ሲኖዶስ "አኮ መካን ዘይቄድሶ ለሰብእ፣ አላ ሰብእ ይቄድሶ ለመካን" ፣ "ቦታ ሰውን አይቀድሰውም፤ ሰው ነው ቦታን የሚቀድሰው፡፡" ማለቱ ነው፡፡ አለቃ አያሌው ያሉብትን የሚያስመሰግኑ ናቸው፡፡እንደ አለቃ አያሌው ያለ ትልቅ ሰው የሌለበት አገር እንደ ባዶ ነው የሚቈጠረው፡፡ በሀገራችን እርግጥ ብዙ ሊቃውንት አሉ፡፡ ነገር ግን አለቃ አያሌው ከእነሱ የሚለዩት የእውነተኛውን ይናገራሉ፡፡ በሚናገሩበት ጊዜም ሰው ምን ይለኛል ሳይሆን እግዚአብሔር ምን ይለኛል በማለት ነው፡፡ እንደሳቸው ያሉ ሰው የሌሉባት ቤተ ክርስቲያን ታላቅነቷ እንዴት ነው? እውነት ተናጋሪው ማን ነው?"ፕሮፌሰር ጌታቸው ኃይሌ፡፡

"በሀገር ጉዳይ፣ በሃይማኖት ጉዳይ የሚነድ ስሜት የነበራቸው፣ ፍርሃት የሚባል ነገር የማይፈትናቸው፣ ሌሎች ሊናገሩ ያሰቡትን ተናግረው፣ አስተምረው፣ ግዴታቸውን የሚወጡ አባት ነበሩ፡፡ በቤተ ክርስቲያን የፍቅርና የአንድነት ረኃብ እየገባ፣ የምሁራን፣ የሊቃውንት ድኽነት እየታየ ነው ያለውና በዚህ ጊዜ ማረፋቸው ከዚህም ሌላ ደግሞ ይህቺን ጥንታዊት፣ ታሪካዊትና ብሔራዊት ቤተ ክርስቲያን ለመናድ ብዙ አጽራረ ቤተ ክርስቲያን በዙሪያዋ በተሠለፉበት ጊዜ፤ እንደ አለቃ አያሌው ያሉ ብዙ ሊቃውንት በምትፈልግበት ጊዜ የእሳቸውና እሳቸውን መሰል ሊቃውንት መለየት ለሀገርም ለቤተ ክርስቲያንም ጉዳት ነው፡፡" መልአከ ሰላም ዳኛቸው ካሣሁን፡፡

" ክቡር አባታችን አለቃ አያሌው ታምሩን የማውቃቸው ከልጅነቴ ጊዜ ጀምሮ ነው፡፡ በአቡነ ባስልዮስ ጊዜ የነበራቸው ከበሬታ ልዩ እንደነበረ ዐውቃለሁ፡፡ በቤተ ክህነት ብቻ ሳይሆን እስከ ቤተ መንግሥቱ ድረስ ልዩ ከበሬታ ይሰጣቸው እንደነበረ፤ በልዩ ልዩ በዓል ላይ እየተጋበዙ ንግግር ያደርጉ እንደነበረ ዐውቃለሁ፡፡ አብዛኛውን ጊዜ በሚያስተምሩበት ወቅት የአዲስ አበባ ህዝብ እሳቸውን ለመስማት ከጫፍ ጫፍ ተንቀሳቅሶ መጥቶ የቤተ ክህነቱን አዳራሽ ይሞላው ነበር፡፡ በጣም ታላቅና የታፈሩ፤የተከበሩ አባት ሊቅ ነበሩ፡፡ ታላቅነታቸውን፣ ሊቅነታቸውን እኛ ብቻ ሳንሆን የምንመሰክረው በእምነት የማይመስሉን ክፍሎች ሳይቀሩ ያውቋቸዋል፡፡ እነሱም ቢሆኑ ምስክሮች ናቸው፡፡ የጠቅላይ ቤተ ክህነት ሥራ አስኪያጅ በነበርኩበት ወቅትም አለቃ አያሌው የሊቃውንት ጉባኤ ሰብሳቢ ነበሩ፡፡ በዚህ ጊዜም እሳቸውን ለማነጋገር በምፈልግበት ጊዜ የማነጋግራቸው ወደ ቢሮዬ አስጠርቼ ሳይሆን፣ ቢሯቸው ሄጄ፤ አክብሬ ነበር የማነጋግራቸው፡፡ ደፍረው ተናጋሪ ናቸው፡፡ በአስተዳደር ስብሰባ ላይም ሆነ በማንኛውም ስብሰባ ፣ ላይ ተገኝተው የሚናገሩት ግልጽ የሆነ ነገር ነው፡፡ ለቤተ ክርስቲያኒቱ እድገት የሚሆነውን ሁሉ ሲናገሩ ባለ ሥልጣናትን አይፈሩም ነበር፡፡ በእሳቸው ከዚህ ዓለም በሞት መለየት ቤተ ክርስቲያኒቱ በጣም ነው የተጐዳችው፡፡ ..." አቶ ዘመነ ህላዌ፡፡

አባቴ ከዚህ ዓለም ከተለየ ሰባት አመታት ተቆጥረዋል፡፡ ስለ ቤተ ክርስቲያን ያበረከተው ሐዋርያዊ አገልግሎቱ፣ ካህንነቱ፣ የሊቃውንት ጉባዔ ሰብሳቢነቱ፣ አረጋዊነቱ፣ መንፈሳዊ ልኂቅ ሰብዕናው፣ ሃቀኛነቱ፣ የቤተክርስቲያን ጠበቃነቱ እንዳችም ጥያቄ እንደማይነሳበት ሁሉ፤ የወሰዳቸው እርምጃዎችም ጥያቄ የማይነሳባቸው ትክክለኛና እውነተኛ መሆናቸውን በእርግጠኝነት ያመኑ እጅግ ብዙት ያላቸው ምእመናን የአባቴን ቃለ ግዝት ተቀብለዋል፡፡ ይህንንም ያደረጉት "እኛን ልትመስሉ እንዴት እንደሚገባችሁ ራሳችሁ ታውቃላችሁና፤ በእናንተ ዘንድ ያለ ሥርዓት አልሄድንምና፡፡"[65] "ቃሉን ሰበኩ፣ በጊዜውም

[65] ፪ኛ ተሰሎንቄ ፫ ፣ ፯

አለጊዜውም ጽና፥ ፈጽመህ እየታገሥህና እያስተማርህ፥ ዝለፍና ገሥጽ ምክርም፡፡"[66] የሚሉትንና ሌሎችንም የሐዋርያውን የቅዱስ ጳውሎስን ምክር መሠረት በማድረግ ነው፡፡ የብዙ ዘመናት መምህራቸው የነበረው አባቱ ያስተማራቸውንና የመከራቸውን ልብ ብለው በማስተዋላቸው ጥንታዊቷ ቅድስት ቤተ ክርስቲያን ወደ ቦታዋ እስክትመለስ ድረስ ራሳቸውን ከማንኛውም የዘመኑ ግርግር አርቀው፤ እንባቸውን እያፈሰሱና እየጸለዩ የእግዚአብሔርን የምህረቱን ቀን በመጠበቅ ላይ ይገኛሉ፡፡

[66] ፪ኛ ጢሞቴዎስ ፬፡፪።

ሀገሬ እግዚአብሔር፤
የአያሌው ታምሩ ኢትዮጵያ

አባቱ አለቃ አያሌው ታምሩ ፣ የቤተ ክርስቲያን ጠበቃ፣ ካህን፣ ሐዋርያዊ ባለቅኔ፣ ፈላስፋ፣ ደራሲ፣ መተርጉም፣ አርታኢ፣ የታሪክና የቋንቋ ፣ የሰብእና ክብርና መብት ተሟጋች እየተባሉ የሚገለጥባቸው የማዕረግ መለያዎች ነበሩት፡፡ ከነዚህ ሁሉ በላይ ግን ኢትዮጵያንና ኢትዮጵያዊነትን መውደድና ማክበር ሌላው ልዩ መለያው ነበረ፡፡

የአባቱ ኢትዮጵያዊነት "ኢትዮጵያዊ ነኝ" ከማለት ይጀምራል፡፡" ኢትዮጵያ ሀገሬ እግዚአብሔር ናት፡፡ መሪዋ እግዚአብሔር ነው፡፡ ሀገሬ ሀገረ እግዚአብሔር፣ ሀገም ሀገ እግዚአብሔር ነው፡፡" ብለው በማመን ይጠቃልላሉ፡፡

በአሁኑ ዘመን ላይ ሆነው ሲያዩአት የአባቱ ኢትዮጵያ ፣ ምሥጢሯ ይረቃል፡፡ ውበቷ ህልም ይመስላል፡፡ ጥንታዊ ማዕረጓና ክብሯ "ነበረ" ለማለት ያጠራጥራል፡፡ ነገርግን እውነት ነበረ፡፡

የካቲት ፳ ቀን ፳፻ ዓ.ም በተከበረው የአባቱ የመንፈቅ መታሰቢያ ላይ የተረከቡትን ዝግጅቶች የመራው አቶ ንጉሤ አክሊሉ የተለያዩ ዝማሬዎች አቅርቦ ነበረ፡፡ በያንዳንዱ ንዑስ መርሃ ግብር መካከል ከቀረቡ ዝግጅቶች አንዱ የነበረው "የአያሌው ታምሩ ኢትዮጵያ" የተሰኘው መዝሙር ሲዘምር ብዙት ያሳቸው የሥነ ሥርዓቱ ታዳሚዎች እያንገበገቡ ያስቀሩ ነበር፡፡ እኔም አልቅሻለሁ፡፡ አቶ ንጉሤ በይፋዊ ዜማ በተቃኘው መረዋ ድምፁ እያዜመ ወደ ዝግጅቱ ታዳሚ ይልካቸው የነበሩ መልእክቶች አንጀትን ሆድ የሚያስባቡ ነበሩ ነበሩቸው፡፡ ከመዝሙሮቹ መካከል "የአያሌው ታምሩ ኢትዮጵያ"ዬ የተሰኘው እንደሚከተለው ይነበባል፡፡

ኢትዮጵያ እጇን ትዘረጋለች፣
ለህዝቧ ሰላምን ፍቅርን ብዙ እያለች፣
ጠዋት ማታ ትጸልያለች - ኢትዮጵያ፡፡
የአያሌው ታምሩ ኢትዮጵያ፣
ወግ መዕረጌ ነሽ ክብሬ፣
በጣም እኮራለሁ ካንቺ መፈጠሬ፣
ኑሪልኝ እናት አገሬ - ኢትዮጵያ፡፡
ዓለም፣ ደስታ፣ መከራ ሁሉም የሚያምረው በሀገር፣
ከሀገርም አገር አገሬ እግዚአብሔር፣
አያሳየኝ ያንቺን ችግር - ኢትዮጵያ፡፡

ስንኞቹ የፈጠሩት ስሜት ከሰው ሰው የተለያየ ይዘት ሳይኖረው የቀረ አይመስለኝም፡፡ በእኔ ግምት፥ ናፍቆት፣ ሀዘን፣ ሰቀቀ፣ ቁጭት፣ ጭንቀት ዋነኞቹ ይመስሉኛል፡፡ መቼም ያ ሁሉ ለቅሶ ያለ አንዳች ምክንያት ነው ለማለት ያስቸግራል፡፡ የናፍቆት፣ የሀዘን፣ ያሰቀቀ፣ የቁጭት፣ የጭንቀት ስሜት ምንጭ የሚሆኑ ብዙ ምክንያቶች ሊኖሩ ይችላሉ፡፡ የሌላውን ሰው ምክንያት በእርግጠኝነት መናገር ባልችልም ራሴን በተመለከተ ግን ምክንያቱ ጭንቀት ይመስለኛል፡፡

የሃይማኖት አክራሪነትና የእምነት ነፃነት አገራዊና ዓለም አቀፋዊ ተቀባይነት ያገኘበት ዘመን እንደመሆኑ መጠን ከአያት ቅድመ አያቶቻችን የወረስናትን አገር ኢትዮጵያን ያወቅንበትን እምነትና ግንዛቤ ለመጠበቅም ሆነ ለማስጠበቅ የሚያስችል መንፈሳዊም ሆነ ሥጋዊ ዓቅም የሌለን ደሆች የመሆናችን ነገር ሲታሰበን የጨነቀን ይመስለኛል፡፡ እንድም " የአባት የእናትን ምቁን አይወጹም፣ ርጅቱን[67] አይሰዱም፡፡" እየተባልን እድገንልና ውርሳችንን የመጠበቅ ወይም ያለመጠበቅ፤ ኃላፊነታችንን የመወጣት ወይም ያለመወጣት ተጠያቂነት እያስጨነቀን ይመስለኛል፡፡ እንድም በአባቴ ትምህርቶች ውስጥ የምናውቃት የዘመናት ባልቴት፣ የብዙ ዓይነት ቅርስና ውርስ ባለቤት

[67] ርጅት ፤በውርስ የሚተላለፍ ቅርስ

የሆነችው ባለጸጋዋ አገራችን ኢትዮጵያ ከባለቤት ማዕረግ ወርዳ ተዋርዳ፥ እግኝታ ያጣች ድኃ ሆና ስናያት እየጨነቀን ይመስለኛል፡፡

የሆነው ሆኖ፥ እኛ የምናውቃት አለቀስን፡፡ የማያቃት ደግሞ የለቅሷችንን ምክንያት ያውቅ ዘንድ አባቴ ስለ ኢትዮጵያ ያስተማረውን ትምህርት የዚህ መጽሐፍ መደምደሚያ ለማድረግ ወደድኩኝ፡፡

አባቴ በተለያዩ ጊዜያትና በተለያዩ የማስተማሪያ ዘዴዎች ስለ ኢትዮጵያና ኢትዮጵያዊነት ብዙ አስተምሯል፡፡ "የኢትዮጵያዊነት ማህበር" የተሰኘ ማህበርም መሥራችና አባል ነበረ፡፡ ስለ ኢትዮጵያ እሱ የነበረውን እምነትና አመለካከት ለማስገንዘብ እንዲረዳ "የኢትዮጵያ እምነት በሦስቱ ህግጋት "በተሰኘው መጽሐፉ ላይ ስለ ኢትዮጵያ ያስተማረው ትምህርት ከዚህ እንደሚተለው ቀርቧል፡፡

የአያሌው ታምሩ ኢትዮጵያ ሀልውናዋ የሚጀምረው "በመጀመሪያ እግዚአብሔር ሰማይንና ምድርን ፈጠረ። ... እግዚአብሔር አምላክም ለማየት ደስ የሚያሰኘውን፤ ለመብላትም መልካም የሆነውን ዛፍ ሁሉ ከምድር አበቀለ፤ በገነትም መካከል የሕይወትን ዛፍ፤መልካምንና ክፉን የሚያስታውቀውንም ዛፍ አበቀለ፡፡ ወንዝም ገነትን ያጠጣ ዘንድ ከዔድን ይወጣ ነበር፤ ከዚያም ለአራት ክፍል ይከፈል ነበር። የአንደኛው ወንዝ ስም ፈሶን ነው፤ እርሱም ወርቅ የሚገኝበትን የኤውላጥ ምድርን ይከብባል፤ የዚያም ምድር ወርቅ ጥሩ ነው፤የሁለተኛውም ወንዝ ስም ግዮን ነው፤ እርሱም የኢትዮጵያን ምድር ሁሉ ይከብባል።...[68] ተብሎ በመጽሐፍ ቅዱስ ከተመዘገበው ታሪክ ነው፡፡

"ስም ኹሉ በመጀመሪያ ጊዜ የኾነው፤ ከእግዚአብሔር ብቻ ተገኝቷል፡፡ ይኸውም ብርሃንን ዕለት፥ ጨለማውን ሌሊት፥ ጠፈርን ሰማይ፥ ሰውን አዳም ብሎ እንደ ጠራው ማለት ነው፡፡ ዘፍ፡፩፡፭-፰፡፡ ፭፡፪፡፡ ከዕለተ ፍጥረት በኋላ ስያሜት በዕለታት፥ ዕለታት በአውራኅ፥ አውራኅ በዓመታት፥ እያለ በውሉድ እየተባዛ መሄድ ከጀመሩ ወዲህ ግን ጊዜው

[68] ኦሪት ዘፍጥረት ምዕራፍ ፩

እግዚአብሔር አስተያየት ከእግዚአብሔርም ከሰውም የከውና የበታ ሰዎች መገኘት ይደረግባ። ምሳሌ ፦ የሰው ስም፣ አዳም፣ ሔዋን፣ ቃየል፣ ሴት፣ ያሬድ፣ ኖኅ፣ መልከ ጼዴቅ፣ አብርሃም፣ ይስሐቅ፣ እስራኤል፣ [illegible] ሌላ [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible]" [illegible] እንደ ማለት ነው። [illegible] ስም [illegible] ([illegible])፣ [illegible]፣ [illegible]፣ [illegible] እንደ ማለት ነው። [illegible] ግን [illegible] [illegible] በመታሰቢያነት ነው። በትግሬት [illegible] "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]።" ዘፍ፡፲፯፡፭። በመታሰቢያነት [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] እስከ [illegible] ዋናት ሰላም ይባላል።

"እንደዚሁ ሰዎች በመጀመሪያዎቹ ኢተዮጵያውያን ነገሥታት ስም ሆኖ በነገሠው ቅኑሥ ዐቢ.ሽዮዲስ ኢትዮጵያ ተብለች ብሎ ይተርካል። ነገር ግን ከዚያ በፊት ግን ቅባል እንደ ነበረ ማስረጃ አልሰጡም። ምክንያቱም የእግዚአብሔርን መታሰቢያ የሰው መታሰቢያ አድርጎ ለመለወጥ የሚያበቃል በቂ ነገር ባለመገኘቱ ነው። ወደ እውነተኛውስ መንገድ ስንመለስ የኢትዮጵያ ስም መታሰቢያነቱ ኢትዮጵያ "በጊዜው ኩሉ ስም አጠፋፉ አንቀ ነህ" እያለች በእውነት በእምልከት የምትጠራው የእግዚአብሔር (አብ፣ወልድ፣መንፈስ ቅዱስ) ብቻ መኾኑን ማወቅ ነው።

"የኢትዮጵያ ስያሜ ከመታሰቢያ ውስጥ ኾና በቤቴል አንጻር ይጠራል። ቤቴል ማለት ቤተ እግዚአብሔር ማለት እንደኾነ ኢትዮጵያ ማለት ሀገረ እግዚአብሔር ማለት ስለኾነ። ዘፍ፡፳፰-፲፱። ስምንቱንም ስንመረምር ትርጓሜው ፤ ኢ ማለት እግዚአብሔር፤ ት ማለት ታው ትጉሀ አብ፤ ዮ ማለት ዮድ የማን እግዚአብሔር ወልድ፤ ጵ ማለት ጳራቅሊጦስ መንፈስ ቅዱስ፤ ያ ማለት ያንጹ አምሳክ የአብ የወልድ የመንፈስ ቅዱስ አገር ማለት ኹኖ እናገኘዋለንና የፊደላትን ትርጓሜ

ከመሠረታዊ ቋንቋው ከግእዝ መርምረን እንረዳ። የኢትዮጵያ ስም በሦስት አካላት በአንድ መለኮት ሲሠለስ ሲቀደስ የነበረ፤ ያለ የሚኖር የአንድ እግዚአብሔር መታሰቢያ እንደ መኾኑ መጠን፤ ዘመን ሳይለውጠው ጊዜ ሳይሽረው በክብር ላይ ክብርን በታሪክ ላይ ታሪክን እየጨመረ ይኖራል። የኢትዮጵያ ስም በእግዚአብሔር ስም የተሰመየ (የተሰየመ)መኾኑን ለመረዳት የሚፈልግ፤ ነገር ኹሉ በኹለትና በሦስት ምስክር ይጸናልና፤ ፩ኛ) የግእዝ ቋንቋን ፣ ፪ኛ) ቀሰተ ደመናንና ፫ኛ)በንደቅ ዓላማ ይመልከት። ዘፍ፡፱፡፱-፲፰።

ስም ወደ ግብር ይመራል እንደሚባለው ኢትዮጵያ ስሟ ከአምልኮቷ የተመሠረተ እንደ መኾኑ መጠን በቅዱስ አምልኮት ላይ የተመሠረተው ቅዱስ ስሟ ወደ መልካም ግብር ስለሚመራት አረማዊ ቢሔ ቀይ መስክ ያለው ሰንደቅ ዓላማዋን በነገሥታቷና በጦር ሰራዊቶቿ ፊት እያስቀደመች ፈጣሪዋን አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስን እያሰበች ንጹሕ ሃይማኖቷን በሥራ ገልጻ እየመሰከረች በምትሰለፍበትና በምትሰማራበት ቦታ ኹሉ በባቢሎን በሰናየር ሜዳ ላይ ለኀጢአት የተሠራውን ግንብ በንደለ ነቁስ ያፈረሱ የዐመፀኞችን ዐሳብ የደመሰሱ ሥላሴ ድል አድራጊነትን ከዘውዱ ጋር አቀዳጅተዋታል። በዚህ ሥልጣን ሥጋዊ ጠላትንና መንፈሳዊ ጠላትን ዲያብሎስን በእጁ ጨብጣበት በእግሯ ረግጣበት ኖራለች። "በማን ሥልጣን ይህን የድል ሥራ ትሠሪያለሽ?" ብሎ የሚጠይቃት ቢኖር "ኀይሌ ጉልበቱ ስሜም እግዚአብሔር ነውና "ኹሉን በሚችል በሥላሴ ኀይል ኹሉን እሠራለሁ። የማን እግዚአብሔር ገብረት ኀይሉ። የማን እግዚአብሔር አልዐለተኒ፤ብላ ትመልስለታለች። መዝ፡ ፻፲፯፡ ፲፭-፲፮፡ቀደም ብለን እንደተናገርነው ኢትዮጵያ ሦስትነትን ከአንድነት፣ አንድነትን ከሦስትነት፣ ሳትለያይ ተጠንቅቃ ተጠብቃ በምታመልከው ስም የተጠራች አገር ናት እንጂ በፈጡራን ስም የተጠራች አይደለችም። ኢትዮጵያ እዚ በፈጣሪዋ ስም እንደ መጠራቷ መጠን ይህንኑ ስም ትምህርት አድርጋ ለመስጠት ልጆቿንም በሱዋ ስም ጦቢያው ጦቢያ ኢትዮጵያ እያለች ትጠራለች።

ኢትዮጵያ በኢትዮጲስ ኢትዮጵያ ተብላለች የሚለው ታሪክ ከዘመነ ካም ጀምሮ ከባባውያን ነገሥታት ፭ኛ ሆኖ የነገሠው ኢትዮጲስ የተባለው

ንጉሥ እስከ ነገሠበት ዘመን ድረስ ብዙ ነገሥታት የነገሡባትን ብዙ ዘመናት መንግሥት ያሳለፈችውን አገር ያለ ስም አስቀርቷታል።
ስለዚህ ፣

፭ኛ) ኢትዮጲስ የተባለው ንጉሥ ከመንገሡ በፊት ማን ትባል ነበረ? ብሎ ለሚጠይቅ መልስ ከማጣት፣

፮ኛ) ለዘለዓለም ክብር ኀይት የሚኖረውን የእግዚአብሔርን ስም በፍጡራን ስም ለመለወጥ ከመጣጣር በኋላው በተረዳው ነገር ኢትዮጵያ በምታመልከው በእግዚአብሔር ስም የአምላክ አገር ተብላ ትጠራለች። ልጆቿንም በስሟ ትጠራለች ማለት ይበልጣል። ስለዚህም ልጆቿ በእናታቸው ስም ጦቢያው፣ ጦቢያ ኢትዮጵያ እየተባሉ ይጠራሉ።

ኢትዮጵያ ፈጣሪን እንጂ ከቶ ፍጡርን ያመለከችበት ጊዜ የለም። ነገር ግን የጽሑፍ ውሳኔ በሌለው ሕግ በሥነ ፍጥረት እየተመራመረች ፈጣሪዋን መፈለጓና መከተሏ እርግጥ ነው። እንግዲህ በሥነ ፍጥረት እየተመኑና እየተመራመሩ ፈጣሪን መፈለግ ጣዖት ማምለክ ነው ወይም ጣዖት እንደ ማምለክ ይቆጠራል የሚል ሰው ቢኖር "ሰማዮች የእግዚአብሔርን ምስጋና ይናገራሉ፥ ሰማዮች የእጆቹን ሥራ ይመሰክራሉ ቀን ለቀን ወሬ ታወራለች፥ ሌሊትም ለሌሊት ጥበብን ትናገራለች፥ ከቃላቸው ያልተሰማ ነገር የለም፤ ነገራቸው በምድር ኹሉ ወጣ ፤ ወሬያቸውም እስከ ዓለም ዳርቻ ደረሰ። "ሮሜ ፩ "የማይታይ የማይመረመረ እግዚአብሔር በፍጥረቱ ለፍጥረቱ ይታወቃል። "ያለውን ቃለ እግዚአብሔር ፥ በመጽሐፍ አንብቦ ይረዳ።

የሰው ምስክርነት በዓለም የተለመደ ነው። ከሰው ምስክርነትም የእግዚአብሔር ምስክርነት እንዲበልጥ መጽሐፍ ቅዱስ ሲያስረዳ በሥነ ፍጥረት እየተመራመሩ ፈጣሪን መሻት ኢትዮጵያን የሚያስጣት ባለመኾኑ ከማይጠቅም ማንጉራጉር እንራቅ። እንደበታችንንም ከሐሜት እንጠብቅ። ኢትዮጵያ በሕግ ልቡና በነበረችበት ጊዜ ፈጣሪዋን ለመከተል በሥነ ፍጥረት ያደረገችው ምርመራ በጊዜው ካስገኘላት ጥቅም ሌላ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ወደዚህ ዓለም በመጣ ጊዜ በረከተ

ልደቱን ለመሳተፍ፥ ብርሃን ልደቱን ለማየት ልባቢዎች ዓለ ተስፋይቱ ኢየሩሳሌም ያገኙትውን ዕድል በወሰዱት ጊዜ ሃይማኖቷ በግልጽ ተመሰከረ። የምርመራዋም ውጤት በቂ ግምት አግኝቷል። (ማቴ፡ ፪፣ ፩-፲፪።)እንግዲህ ለፍጡራን ያልተንበረከከች፥ የፍጡራንን ስም በአምልኮት ያልጠራች ስለ ኾነች ሐሜቱን ትተን የአምላክ አገር መኾኗን ብቻ እንወቅላት።

ከላይ የተባለው ሁሉ ማስረጃዎቹ ከዚህ እንደሚከተለው ተዘርዝረዋል።

- ለታላቁ አባት ለአብርሃም በረከትን የሰጠና አሥራትን የተቀበለ ከኢትዮጵያ ተወልዶ የወልደ እግዚአብሔር ምሳሌ የኾነው መልከ ጼዴቅ ይህንን ጸጋ ለማግኘትና ለመስጠትም የቻለው ኢትዮጵያ በሕገ ልቡና ፈጣሪዋን በትክተል በተሰጣት የዕድል ምርጫ ነው። ዘፍ፡፲፬፣፲፰ እና ፲፱።

- ንግሥተ ሳባና ንጉሥ ሰሎሞን በያሉበት መንግሥትን ከመውረሳቸው በፊት ለእስራኤል ዙፋን የእጥቢያ ኮከብ ኾኖ የተነሣው ንጉሠ እስራኤል ዳዊት ቤተ እስራኤል ሕገ ኦሪትን ከነመምህራኖቿ ከእግዚአብሔር ተቀብላ ፥የተሰጣትን ክብር አቃላ፥ያደረገላትን ረድኤት ትታ፥ የሠራላትን ውለታ ዘንግታ በሕገ ኦሪት መጽናት ተስኗት ስትርገደገድ በአፍም በመጣፍም ያጠናችውን ትታ ፥ በሞኢብ፥ በአሞን፥ በከንዓን፥ ጣዖታት ስታመነዝር ባየበት በዚያ ዘመን፣ እንኳን መምህር የቀለምና የወረቀት ማስታወሻ በሌለው በሕገ ልቡና ኢትዮጵያ ፈጣሪዋን አጥንታ ከፍጡራንም በላይ የአግልኮት አምላክ ወደ ኾነው ልዑል እግዚአብሔር በማስተካከል "እጆቿን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች።" ሲል ከመንፈስ ቅዱስ የሰማውን ተናገረ። እውነትንም መሰከረ። መዝ፡፷፯፥፴፩። ነቢይ ዳዊት ኢትዮጵያን ጉብኝቶ ቢኾን ኖሮ ሌላ ምክንያት በተፈጠረ ነበር። ነገር ግን ኢትዮጵያን በዐይነ ሥጋ ሳያይ፤ በእግረ ሥጋ ሳይጐበኝ፤ በዐይነ ሕሊና እንዲያት፥ በእግረ ሕሊና እንደ ጐበኛት ያስቀረው እግዚአብሔር ምስጋና ይግባው። ስለ ነቢይ ዳዊት ፤ እግዚአብሔር "ዳዊት እንደ ልቤ የታመነ ሰው ነው።

"ብሎ እንደመሰከረለት ኩሉ ኢትዮጵያ በማያታት አምልኮት ያልተሳደፈችና ያልረከሰች መሆኗን በግልጽ አስረዳ፡፡

○ የሳባ ንግሥት በእግዚአብሔር ስም የወጣለትን የሰሎሞንን ወሬ በሰማች ጊዜ በእንቆቅልሽ ልትፈትነው መጣች፡፡ ከብዙ ጓዝ ጋር ኹና ፤ ብዙ ከብት ይዛ፤ ያማረ የማረ ሽቱና እጅግ ብዙ ወርቅ ፤ የከበረም ዕንቁ በግመል አስጭና ወደ ኢየሩሳሌም ገባች፡፡ ወደ ንጉሡ ወደ ሰሎሞን መጣች፡፡ በልቧም ያለውን ኹሉ አጫወተችው፡፡ ሰሎሞንም የጠየቀችውን ኹሉ ተረጐመላት፤ ከንጉሡም የተሰወረ ነገር አልነበረምና መልስ ያልሰጠበት ነገር አልነበረም፡፡ እሷም ሰሎሞን የሠራውን ቤተ መንግሥትና ቤተ እግዚአብሔር፤ የማዕዱንና የብላቴኖቹን አቀማመጥ፥ የሎሌቹን መሠራትና የአለባበሳቸውን፥ የጠጅ አሳላፊዎችንም ደንበኛ አቋቋም ፤ በጠቅላላውም ጥበቡንና ብልኀቱን ፥ እግዚአብሔርም የሰጠውን ክብሩንና ጌትነቱን ኹሉ ባየች ጊዜ እጅግ በጣም አደነቀች፡፡ ሕሊናዋም በአንክሮ ተማረከ፡፡ ንጉሡንም፤ "እኔ መጥቼ በዐይኔ እስካይ ድረስ የነገሩኝን አላመንኩም እንጂ በሀገሬ ሳለሁ ስለ ነገርኽ ፥ ስለ ጥበብኽም የሰማኹት ነገር እውነት ነው፡፡ እነሆ እኩሌታውንስ እንኳ አልነገሩኝም፡፡ ከሰማኹት ወሬ ሥራኽና ጥበብኽ ይበልጣልና፡፡ ሰዎችኽ የተመሰገኑ ናቸው፡፡ ስለዚህ ዘወትር በፊትህ የሚቆሙ ባሮችኽ የተመሰገኑ ናቸው፡፡ አንተን የወደደኽ፥ በእስራኤልም ዙፋን ያስቀመጠኽ እግዚአብሔር አምላክ የተባረከ ይሁን ፡፡ እግዚአብሔር እስራኤልን ስዘለዓለም ወዷልና ቅን ፍርድ ትፈርድ ዘንድ ንጉሥ አድርጐ አስነሣኽ፡፡" አለችው፡፡ ለንጉሡም መቶ ኻያ መክሊት ወርቅና እጅግ ብዙ ሽቱ የከበረም ዕንቍ ሰጠችው፡፡ እንደዚህ ያለ የሳባ ንግሥት ለንጉሡ ለሰሎሞን እንደሰጠችው ያለ የሽቱ ብዛት ከቶ አልመጣም፡፡" ፩ኛ ነገ፡፲፡፩—፲፡፡ [*]

[*] ቀንታዊውን የኢትዮጵያ ሥልጣኔና ታሪክ ዘመናዊው ሳይንስም እየመሰከረለት ይገኛል፤ በቅርብ ጊዜ ከወጡ የምርምር ሥራዎች መካከል ላለይ አለበርጥ በተባሉ

"የሳባ ንግሥት በእግዚአብሔር ስም የወጣለትን የሰሎሞንን ወሬ ሰምታ በእንቆቅልሽ ልትፈትነው መጣች፡፡" ሲል መጽሐፍ ቅዱስ እየመሰከረ የሳባ ንግሥት በእግዚአብሔር ስም የወጣለትን የሰሎሞንን ወሬ ሰምታ መጣች ቢል ፤ ክሕነ ወአሪት በፊት ኢትዮጵያ ፍጡራንን ታመልክ ነበር፤ የሳባ ንግሥት ወደ ኢየሩሳሌም ሂዳ ከተመለሰች ወዲህ ግን ኢትዮጵያ በእግዚአብሔር አመነች፤ ስለዚህም የኢትዮጵያ እምነት ከእስራኤል በኋላ ነው እያሉ በአፍም በመጣፍም መመስከር በነቢያት አድሮ የተናገረ፥ መጻሕፍትን ያጻፈ እግዚአብሔርንና ቅዱስ ቃሉን ማስተባበል አይኾንምን? ብዙ ባሕር ተሻግራ፥ ብዙ በርሃ ቋርጣ እንድትሄድና ግንዘቧንም በቅዱሱ ቦታ በረከተ ገጸ አድርጋ እንድታቀርብ ያስገደዳት በፍቅር በሃይማኖት ከጥንት ያወቀችው የለመደችው ከአባቷ ከካህኑ መልከ ጼዴቅ የተማረችው እግዚአብሔር ነው እንጂ ፍጡራንን የምታመልክ ቢኾንማ ኖሮ እግዚአብሔር ማን እንደ ኾነ ዐውቃ ለማን ስም ትደነግጥና ትጨነቅ፥ የማንን ስም ትናፍቅ፥ በማንስ ሥራ ትደነቅ፥ በምንስ ምክንያት ገናና የታወቀ ዙፋን ያላት የሳባ ንግሥት በዚያ ጊዜ ቍጥሩ ከኹለት ቤት ያልወጣው ፥ ገና ያልበሰለውና ለለጋው ለሰሎሞን (ለእስራኤል)ዙፋን ትታጠቅ ነበር?

ኢትዮጵያዊ ሆይ! ኢትዮጵያ ፍጡራንን ታመልክ ነበር በማለት ፋንታስ ኢትዮጵያ በአባቶች መምህርነት በሥነ ፍጥረት ምስክርነት ያጠናችው፥ ያወቀችው እግዚአብሔር አምላክ የጠለቀውን፥ የረቀቀውን፥ ልብ ያሰበውን፥ ኩላሊት የመላለሰውን ሰው ሳይናገረው የሚያውቅ ንቡእ ማእመረ ኅቡአት መኾኑን ስለምታውቅ፤ የሳባ ንግሥት በእግዚአብሔር ስም የወጣለትን የሰሎሞንን ወሬ በሰማች ጊዜ፤ በእውነት ሰሎሞን

ጸሐፊ"Archaeologists strike gold in quest to Queen of Sheba's wealth" በሚል ርእስ ሥር የካቲት ፲፱ ቀን ፪ ሺ ፲፱ ዓ.ም. እ.ኤ.አ ያወጡት ጽሑፍ እንደሚያሳየው በትግራይ ክልል "ገርአልታ"እየተባለ በሚጠራው ቦታ የንግሥተ ሳባን የወርቅ ክምችት ሥፍራ የሚጠቁሙ ማስረጃዎች በእንግሊዛውያን የአርኪዮሎጂ ተመራማሪዎች መገኘቱን ይገልጻል፡፡

እግዚአብሔርን የሚያውቅ የሚያመልክ ከኾነ እግዚአብሔር ለባሮቹ ምስጢር ይገልጻልና የተሰወረውን ያውቅ ይኾናል ስትል ፤

፭ኛ) በእንቆቅልሽ ጥያቄ ልትፈትነውና ሃይማኖቱን ልትረዳ፤

፮ኛ) እግዚአብሔር አምላኳ በኢየሩሳሌም ምን ሥራ እንደ ሠራና ምን ያኸል ሕዝብ እንዳሉት ፤ ምን ፀይነትስ የአምልኮት ሥርዐት እንዳስ ለማወቅ፤

፯ኛ) በዚያን ጊዜ በዓለም የአምላክ አገር የመትባል ኢትዮጵያ ብቻ ነበረችና እግዚአብሔር የሚመለክበት ሌላ አገር እንዳለ ብትሰማ በጀሮዋ የሰማችውን በዐይኗ ለማየት ምስክርነት ለማረጋገጥና የሃይማኖት ወገን ለማብዛት ሄደች ብለህ ተርክ፡፡ ፩ኛ ሳሙ፡ ፲፩፥፯፡፡ መዝ፡፯፥፱፡፡

የሳባ ንግሥት በእግዚአብሔር ስም የወጣለትን የሰሎሞንን ወሬ በሰማች ጊዜ እግዚአብሔር ማን ነው? ብላ አልጠየቀችም፡፡ ምክንያቱም ይህ ገናና ስም ለኢትዮጵያ ከኢትዮጵያዊነቷ ጀምሮ አብሯት የኖረ እንጂ አዲስ ስም፤ እንደ እንግዳ ደራሽ፤ እንደ ጉርፍ ድንገተኛ ፈላሽ ባለመኾኑ ነው፡፡ እንግዳና አዲስ ስም ቢሆንባት ኖሮ፤ ከግብጻውያን ነገሥታት አንዱ፤ በሙሴ ጊዜ የነበረው ፈርዖን፤ ሙሴና አሮን በፊቱ ቆመው የእስራኤል አምላክ እግዚአብሔር በዓል ያደርጉልኝ ዘንድ ወገኖቼን ላክ ብሎሃል ቢሉት " ባሮቼን እለቅ ዘንድ የሚያዘኝ እግዚአብሔር ማን ነው? እግዚአብሔርን አላውቀውም፡፡ ባሪያዬን እስራኤልንም አለቅም፡፡" እንዳለ የሳባ ንግሥትም "እግዚአብሔር ማን ነው? ሰሎሞንስ ማነው? ብላ ብትጠይቅ ተገቢ በኾነ ነበር፡፡ ዘፀ፡፭፤፩—፯፡፡ ከጥያቄም ሌላ ይህን ያኸል የእግዚአብሔር ፍቅሩ ባይማርካትና ሕጉን ለመከተል ባትሻ ኖሮ ሩቅ መንገድ ለመሄድና ብዙ ገንዘብ ለማበላሸት ባልፈለገችም ነበር፡፡ ወደ ሰሎሞንም ደርሳ የሠራውን ቤተ መንግሥትና ቤተ እግዚአብሔር ፣ የቤቱንም ጠቅላላ ሥነ ሥርዐት ካየችና የነገረችውንም ተርጉሞላት ጥበቡንና ዕውቀቱን ከተረዳች በኋላ "በእስራኤል ዙፋን ያስቀመጠኽ እግዚአብሔር የተባረከ ይኹን፡፡" ስትል

አመስግነች እንጂ እግዚአብሔር አምላክንና ሥራውን የአምልኮትንም ሥነ ሥርዐት ለማጥናት የዳቂቃ ጊዜ አልፈለገችም፡፡

ሙሴ እንኳ በምድያም በተገለጸለት ጊዜ ብዙ ምልክት አስፈለገው እንጂ በቶሎ ሊረዳው አልቻለም፡፡ ዘፀ፡፬፤፩—፲፡፡ ያዕቆብ በፍኖተ ሎዛ ተገልጾ ለተነጋገረው አምላክ ምክንያት እንዳልፈጠረ፤ በኢትዮጵያ ከአባቶች ያጠናችውን ሃይማኖት በኢየሩሳሌም በግልጽ መስክረች እንጂ ምክንያት አልፈጠረችም፡፡ ዘፍ፡፳፰፥፳፪፡፡

ከምስጋናዋ ጋራ "እግዚአብሔር እስራኤልን ለዘለዓለም ወዷልና ቅን ፍርድ ትፈርድ ዘንድ ንጉሥ አድርጐ አስነሣኽ" በማለቷ "እግዚአብሔር የአባቱን የዳዊትን ዙፋን ይሰጠዋል፤ ለያዕቆብም ወገን ለዘለዓለም ንግሥ ይኖራል፡፡"ያለውን የመሰለ ቃለ ትንቢት ተናግራለች፡፡ ፩ ነገ፡ ፲፥፱፡፡ ሉቃ፡፩፡፴፪ እና ፴፫፡፡

ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ፤ እስራኤል በመስማት ፥ በማየት በዘወትር ታምራት ያጠናችውን ሃይማኖት ጠብቆ መኖር ተስኗት እግዚአብሔርን በማየት ስታስቶና በማየት ስታስቶና፥ ልዩ ልዩ ምክንያት ስትፈልግ አይቶ፤ ለኢትዮጵያና ለእስራኤል ሃይማኖት ሚዛን የኾነ ከፍ ያለ ኀይለ ቃል ተናገረ፡፡ ይኸውም "የሰሎሞንን ጥበብ ለምታ ከምድር ዳር መጥታለችና የሳባ (የአዜብ)ንግሥት ይህችን ትውልድ በፍርድ ቀን ተነሥታ ትፋረዳታለች፡፡" ማቴ፡፲፪፥፵፪፡፡ "እነሆ ከሰሎሞን የሚበልጥ ከዚህ አለ፡፡" ያለው ቃሉ ነው፡፡ ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ ኢትዮጵያን ሲያስታውሳት እንደ ሰዶምና ገሞራ ፍርድ እንዲሻሻልላት አይደለም፡፡ ሃይማኖቷ የጸናላት የታወቀች እንደ መኾኗ መጠን እንቢተኛዋን ትውልድ በፍርድ ቀን ተነሥታ እንድትፋረዳት ነው እንጂ፤ ኹለቱ አገሮች የሚፍረዱባቸው ነገሮች ሦስት ፀይነቶች ናቸው፡፡

፩ኛ)እንቢተኛዪቱ ትውልድ በማየት፥ በመስማት ባጠናችው ሃይማኖት መሠረትነት፤ እንደ አባቶቿ በሕገ ልቡና ያይደለ በደብረ ሲና በአምሳለ ንጉሥ ተገልጸ ከሕገ አሪሚ የምትለይበትን ሕገ ኦሪትን ሠርቶላት፤ (ዘፀ፡፲፱፤፩—፳፩፡፡)፤

፱ኛ) ከእምልኮተ ጣዖት የምትለይበትን ቅዱስ ስሙን እስታውቋት፣ ትእዛዙንና ሕጉን በጽላት ጽፎ ሰጥቷት፤ መምህራን ነቢያትን ሾሞላት፤ ይህን ኹሉ ትታ ከጣዖታት ጋራ ስታመነዝር (ሕዝ፡፲፮፥፳፭፡፡)

፲ኛ) ኢትዮጵያ በሕገ ልቡና ያጠናችው ፈጣሪዋን በመከተል ስሙ የሚጠራበት መቅደስ ወደ አለበት ቦታ ሂዳ እንደ አሕዛብ መሳሳት፣ እንደ እስራኤል እንቢተኛነት በቃል መዘለፍ፣ በመቅሠፍት መገረፍ ሳያገኛት፣ ከዚያ በፊት ከእምልኮተ ጣዖት ልዩ በኾነው በእምልኮተ እግዚአብሔር እንደ ጸናች ከሕገ አረሚ የተለየ ሕገ ኦሪትን ተቀብላ፣ በትእዛዙ ጸንታ ሕጉ በተጻፈበት ቢታቦተ ጽዮን አማካይነት ለቅዱስ ስሙ ስትሰግድ መኖሯን ነው፡፡

የጥንታዊ አባቷን የኖኅን ዐመረ ፍኖት ስትከተል በመቆየቷ በሕገ ኦሪትም ቀዳማዊ እምነቷን በትምህርት እጐልምሳ ዕውቀቷን አድሳ የጸና ሀብታት ባለቤት ለመሆን ችላለች፡፡እነዚህም ኪዳነ ኖኅ ላይ ኪዳነ መልከ ጼዴቅን፥ ኪዳነ አብርሃምን፤ አዋሕዶ ለመውረስ ሃይማኖቷ ስለአገዛት ፤ መጽሐፈ ኦሪትን ከነትምህርቱ፤ ክህነተ ኦሪትን ከነሥርዓቱ፤ ጽላ ኦሪትን ከነመሥዋዕቱ፤ ተቦቶ ዳዊትን ከነትንቢቱ፤ ሀርዐ ዳዊትን ከነበረከቱ፤በረከተ ደሀዳን ከነምልክቱ፤ብኩርናን ከነቅብዐቱ ባለቤት እንጻር እነዚህን ስዎቱን ሀብታት ከልዑል እግዚአብሔር ተቀብላለች፡፡" በማለት ስለኢትዮጵያ ማንነትና ምንነት እሱ የተገነዘበውን አስተምሯል፡፡

በሌሎች ምዕራፎች እንደተጠቀሰው ሁሉ አባቴ ስለኢትዮጵያ ታሪክና ስለ ሃይማኖቷ ይለማው የነበረውን መንፈሳዊ ቅንዓት በተለያየ አጋጣሚና ሁኔታ የገለጠ ሲሆን በዚህ ረገድ የውጪ ጸሐፍት የመዘገቡትን ብቻ እየተቀበልን ከማስተጋባት ይልቅ እኛ ኢትዮጵያን ስለ አገራችን ታሪክ ራሳችን በራሳችን ተመራምረን እውነቱን ፈልፍለን ማውጣት እንደሚጠበቅብን መክሯል፡፡ እልፎ ተርፎም እጅግ ብዙት ያላቸው የመመራመሪያ አርእስትን አስተውለን እንድናይ መክሯል፡፡ ለምሳሌም ያህል፤

- በዘመኗ እግዚአብሔር ግሙን ንግሥተ ሳባ ወደ ሰሎሞን ከመጀ በፊት የነበረ መሆኑን፤
- የግዕዝ ቋንቋ የቋንቋዎች መሠረት መሆኑን፤
- በቀዳማዊ ሰሎሞን በኩል የነቀፉትን ዘፋን ወራሾች መሆናቸውን፤
- ታቦተ ጽዮን ወደ ኢትዮጵያ መምጣቷን፤
- ሰብአ ሰገል ኢትዮጵያውያን መሆናቸውን፤
- ክርስትናን መቀበል በእንግሊዝ ከመጀመሩ በፊት ኢትዮጵያ በዘመነ ሐዋርያት በጃንደረባ በኩል መቀበሏንና [illegible] ኢትዮጵያ [illegible] ኢትዮጵያውያን [illegible] መክሯል፡፡

" የኢትዮጵያ እምነት [illegible] እንደሚጠበቅ [illegible] ኢትዮጵያን [illegible] አልሰጠውም፡፡ " በማለት [illegible] ኢትዮጵያውያን [illegible] ላይ እንዲተጉ የሚያበረታታ [illegible] ትቶ አልፏል፡፡